leur place dans mon Supplément aux dictionnaires arabes, dont un quart sera bientôt rédigé pour l'impression.

En réimprimant la version latine, j'ai été souvent à même d'en corriger le texte, surtout à l'aide de la comparaison de la version arabe; mais au reste je me suis cru obligé de ne pas toucher au latin barbare dans lequel elle est écrite, et même de conserver scrupuleusement l'orthographe souvent bizarre du manuscrit. A quelques rares exceptions près, j'ai cru inutile de signaler les bévues assez nombreuses du traducteur; on les corrigera facilement en consultant le texte arabe. Les mots imprimés en italique, et renfermés entre parenthèses, sont des notes marginales du manuscrit.

En terminant, je suis heureux de pouvoir remercier mon excellent ami M. de Goeje, qui, pendant que je souffrais d'une longue indisposition, m'a bien voulu aider dans la correction des épreuves et qui m'a fourni plusieurs remarques utiles et importantes.

قال ابو الحسن عريب بن سعيد الكاتب عفا الله عنه وعنّا

هذا كتاب جعل مذكرا باوقات السنة وفصولها [a] وعدد الشهور وايامها ومجارى الشمس فى بروجها ومنازلها وحدود مطالعها وقدر ميلها وارتفاعها [b] واختلافها فى الظلّ عند استوائها وتصرّف الازمان وتعاقب الايام بالزيادة والنقصان وفصل البرد

---

a) Man. وفوصلها. b) Man. وارتفعها.

Liber anoe hic incipit. In hoc libro est rememoratio anni, et horarum eius, et reditionum anoe in horis suis, et temporis plantationum, et modorum agriculturarum, et rectificationum temporum, et repositionum fructuum.

Harib filii Zeid episcopi: quem composuit Mustansir imperatori.

Iste liber positus est rememoratio horarum anni, et temporum eius, et numeri mensium ipsius, et dierum eius, et cursuum solis in signis suis et suis mansionibus, et terminorum ascensionum eius et quantitatis declinationis eius, et elevationis ipsius, et diversitatis umbre apud equalitatem eius, et conversionis temporum, et successionis dierum cum additione et diminutione, et temporum caloris et frigoris, et eius

والحرّ وما بينهما من التوسّط والاعتدال وميقات كلّ فصل وعدد
ايامه على مذهب اهل التعديل والحساب ومذهب الاوائل من
الاطبّاء الذين حدّوا الازمنة والطبائع اذ كان بينهم فى فصل
السنة اختلاف سياتى عليه الاستجلاب ويقع فى موضعه من
هذا الكتاب ان شاء الله وذكر ما لا غناء عنه للناس من
معرفة الزراعة وحين الغراسة وتعاهد كثير من اسباب الفلاحة
وامكان جنى الثمارات وضمّ الذخر والاقوات وابتداء نضج
الفواكه ومواقت النتاج وغير ذلك من مرافق الناس
ومصالحهم والازمنة التى[a] توافق تنقية اجسامهم بالدواء والفصد
واوقات جمع العقاقر والبزور وعمل الادوية والاشربة والمربّبات فى

a) Man. الذى.

quod est inter utraque ex mediatione et equalitate, et horarum omnis temporis, et numeri dierum eius secundum intentionem equatorum et calculatorum, et intentionem primorum medicorum qui determinaverunt tempora et naturas, cum sit apud eos interpretibus anni diversitas super quam veniet verborum allatio et cadet in loco suo ex libro. Et rememoratur eius a quo non est hominibus excusatio ex cognitione hore seminandi, et temporis plantandi, et redditionum multarum rerum[1] agriculture et possibilitatis colligendi fructus, et colligendi reponenda et recondenda, et inceptionis maturationis fructuum, et horarum concipiendi et reliquorum ex sustentaculis hominum, et rectificationibus eorum, et temporum que conveniunt mundificationi corporum eorum cum medicina et flebothomia, et horarum aggregandi species et semina, et faciendi medicinas et sirupos simul et condita in

[1]) Chez Libri: earum.

اوانها وحين امكانها وعلم تصارف الرياح ومذاهب العرب فى الانواء والامطار اذ كانت تعنى بها وتحتاج [a] الى تحديد مطالع النجوم ومساقطها والممطر والمُخْوِى منها لتقلّبهم فى الطلب للمعاش والانتقال الى مواضع المياه فكانوا مع طول الارتصاد والارتكاب وكثرة التعاهد والاهتبال قد جربوا اوقات الانواء والامطار عند تنقّل الكواكب من الطلوع الى السقوط وزعموا انه لا بدّ لنوء كلّ كوكب من مطر او برد او ريح او حرّ ونسبوا ذلك الى الغارب دون الطالع وحصلوا ما كان منها مختبرا بالقطر وغير خائب النوء [b] والمطر اناثا وذوات نتاج وما لا نوء له ولا مطر

a) Man. ويحتاج. b) Man. النوا.

temporibus suis, et temporis possibilitatis eorum, et scientie conversionis ventorum, et intentionum Arabum in anoe et pluviis, cum ipsi solliciti sint de eis et indigeant ascensionibus stellarum et occasibus earum et pluviosis et vacuis ex eis propter studium eorum in inquisitione victus et permutatione ipsorum ad loca aquarum. Ipsi ergo cum longitudine inquisitionum et considerationum et multitudine variationum et mediationum experti fuerunt horas alanoe et pluviarum apud permutationem stellarum ab elevatione usque ad casum. Et estimaverunt quod ad noe omnis stelle nuncia est pluvia, aut ventus, aut frigus, aut calor, et proportionaverunt illud ad occasum non ad ascendens. Et posuerunt quod ex eis est expertum per frequentiam et non vacuum ex anoe et pluvia, feminam, habentem conceptionem. Et cui non est noe nec pluvia venit cum eo, masculum, non concipientem, et infortu-

يأتي معه ذكورا لا تنتج[a] ونحوسا لا تنفع فاذا لم يكن في
نوء النجم مطر قيل اخوى نجم كذا وحدّوا لكلّ منزل من
منازل القمر حدًّا يكـون النوء فيه واياما وسمّوا لامطار تلك
الانواء باسماء تعرف بها وقسموا[b] منازل القمر على فصول[c] السنة
ليعلم مواقت انواءها ومعنى النوء سقوط احد المنازل في المغرب
مع الفجر فيقال ناء ذلك النجم للغروب اى مال قال الله عزّ
وجلّ ما انّ مَفاتِحَه[d] لَتَنُوء بالعُصْبَة أُولى القُوّة[e] اى لَتميل[f]

a) Man. ينتج. b) Man. وقسما. c) Man. فصل. d) Man. مفاتحا.
e) Coran 28, vs. 76. f) Man. ليميل.

natum quod non iuvat[1]. Cum ergo non est in noe stelle pluvia dixerit: vacuatur stella talis et talis, et dicitur: venit sine pluvia vernali. Et propter illud dixit Leile Alakialia[2] ad Alahazez propterea quod dixit ei: Quid fecit te venire ad nos? Inquit: Vacuitas stellarum et paucitas nubium[3]. Et determinaverunt unicuique mansionum lune terminum in quo erit anoe et dies et attribuerunt ei horas, et nominaverunt pluvias illarum anoe nominibus quibus cognoscuntur. Et diviserunt mansiones lune secundum tempora anni ut scirent horas anni et anoe earum. Et intentio quidem anou est casus unius mansionum in[4] occidente cum crepusculo. Dicitur ergo *ne*[5] illa stella, scilicet declinat ad occidentem.

1) L. vivat. 2) L. Alakiaclia. 3) Il s'agit ici d'un entretien entre Laila al-Akhyalîya et al-Haddjâdj, dont il est question dans le *Kitâb al-aghânî*, t. X, p. 80 éd. de Boulac; mais les termes diffèrent, car on y lit: فقال ما اتى بك يا ليلى قالت اخلاف النجوم وكلب البرد وشدّة الجهد. 4) L. id. 5) C'est le mot arabe ناء.

بهما منْ ثقلها، ومنازل القمر ثمانية وعشرون منزلا يبدو منها للناظر ١٤ منزلا[a] ويخفى ١٤ منزلا فكلّما غاب من هذه المنازل الظاهرة واحد فى المغرب طلع فى الساعة[b] رقيبه من المشرق وسقوط كلّ منزل منها على ثلاثة عشر يوما ما خلا الجبهة فانها تسقط على ١٤ يوما وكذلك ينقضى عدد ايام السنة ويسقط بانقضائها[c] جميع الثمانية والعشرين[d] منزلا[e] ويرجع الامر الى المنزل الاوّل فى اوّل السنة التالية[f] بتدبير العزيز الحكيم فذكرت العرب سقوط هذه المنازل فى المغرب انواء

a) Man. منزل b) Ce mot manque dans le man. c) Man. بانقضياها.
d) L'article manque dans le man. e) Man. منزل. f) Man. الثالثة.

Mansiones igitur lune sunt viginti octo mansiones, ex quibus apparent aspicienti quattuordecim mansiones, et occultantur ei quattuordecim mansiones. Quotiens ergo occidit ex istis mansionibus apparentibus una in occidente, oritur in illa hora compar ipsius ab oriente. Casus autem cuiusque mansionis earum est usque ad tredecim dies excepta Algebati (*id est fronte*). Ipsa namque cadit usque ad quattuordecim dies. Et per illud consumatur numerus dierum anni et cadunt cum consumatione eorum omnes viginti octo mansiones, et redit res ad primam mansionum in principio anni sequentis eum per mensurationem Domini gloriosi et sapientis. Dixerunt ergo Arabes quod casus harum mansionum in occidente est anoe quas intraverunt versibus[1] eorum et ipsorum historiis[2],

1) L. mensibus. 2) L. pusbiis.

ردّدوه *a* في اشعارهم واخبارهم *b* وجعلوها *c* علامات لامطارهم
ورياحهم وتقلّب ازمانهم كما جعلوا الرياح اللواقح والسحاب
المخيلة والبروق الجنوبية علامات *d* للامطار وبشرا *e* بين يدي
رحمة الله عزّ وجلّ فاستبشروا بريح .... *f* السحاب التي
تنشو منها وكرهوا ريح الشمال وسمّوها محوة لانها .... *g*
وكانوا اذا راوا البرق لامعا من جهة الجنوب وما والاها
استبشروا بالسقي ووثقوا باسقيا معه واذا لمع من جهة الشمال

---

a) Man. ردّدو. *b*) Man. واخبراهم. *c*) Man. وجعلوا. *d*) Ce mot manque dans le man. *e*) Man. ونشوا. *f*) Après بريح, le man. a ויחם, suivi d'un blanc. Le texte latin montre qu'il faut lire بريح الجنوب et que deux autres mots manquent, peut-être: وتمنّوها وحمدوا. *g*) Lacune dans le man.; lisez: تمحو السحاب.

et posuerunt eas signa pluviarum eorum et ventorum suorum, et conversionis temporum eorum, sicut posuerunt ventos fructiferos et nubes pluviosas immaginativas [1] et splendores meridianos significationes pluviarum. Bene ergo enunciaverunt de vento meridiano et optaverunt eum et laudaverunt nubes ex quibus procreatur, et abhorruerunt ventum septentrionalem et nominaverunt eum delentem quoniam ipse delet nubes. Et quando viderunt splendorem corruscantem ex parte meridiei et quod est circa ipsam, enunciaverunt bene de ipso, et confisi [2] sunt de imbibitione cum eo, et quando corruscat ex parte septentrionis nominaverunt eum vacuum. Et quando viderunt

---

[1]) Chez L. ces deux mots sont entre parenthèses. [2]) L. confixi.

سمّوه ...... [a] واذا[b] راوا الحمرة فى الافاق عند طلوع الشمس وغروبها مع سحاب ....[c] استبشروا بها[d] للخصب واذا راوا الحمرة بغير سحاب او مع يسير منه توقّعوا معها الجدب والامر لله الواحد القهّار،

ذكر فصول السنة ومواقيتها وعدد ايامها ومذاهب العلماء فى تفصيلها وتحديدها،

السنة الشمسية تنقسم عند العرب واهل الحساب على اربعة ازمان معتدلة الحدود مستوية الاقسام فاوّلها الربيع وله

---

a) Lacune dans le man.; peut-être faut il lire خُلَّبًا. *b*) La copulative manque dans le man. *c*) Encore une lacune; on pourrait lire كثيفة ou متكاثفة. *d*) Man. به.

rubedinem in orizontibus apud ortum Solis aut occasum eius cum nubibus spissis, enunciaverunt bene ex eo ad humiditatem et herbarum procreationem. Et quando viderunt rubedinem absque nubibus, aut cum re parva ex eis, expectaverunt ex eis ariditatem. Et res est Domini unius potentis, propterea quod non est *deus praeter eum [1].

Rememoratio temporum anni, et horarum eius, et numeri dierum ipsius, et intentionum sapientum in distinctione eorum et ipsorum determinatione.

Annus solaris dividitur apud Arabes et calculatores secundum quattuor tempora equatorum terminorum, equalium divisionum. Primum ergo eorum est ver quod habet ex anno

---

[1]) Au lieu de ces trois mots, on lit chez L.: dies.

من السنة رُبْعها وذلك ثلثة اشهر ومن الايام احد وتسعون
يوما وثُمْنان ونصف وحدّه من وقت طلوع الشمس باوّل الحمل
الى خروجها من برج الجوزاء وله من منازل القمر سبعة وهى
النطح والبطين والثريا والدبران والهقعة والهنعة والذراع ومطره
يسمّى صيفا ويسمّى اخره * الدَفَئيّ والدَثَئيّ a ثم القيظ وله من
السنة رُبْعها وذلك ثلثة اشهر ومن الايام احد وتسعون يوما
وثُمْنان * ونصف ثُمْن b وحدّه من وقت حلول الشمس باوّل
السرطان الى خروجها من برج العذراء وله من منازل القمر
سبعة وهى النثرة والطرف والجبهة والزبرة والصرفة والعوا والسماك
الاعزل ومطره يسمّى الحميم ويسمّى الرمضى والشمسى ولهذا c

---

a) Man. الدافى والداثى; voyez le Lexique de Lane sous دَفَئِيٌّ.
b) Man. نصف وثمن. c) Man. ولهذه.

quartam eius, et illud est tres menses, et ex diebus nonaginta unum diem et duas octavas et medietatem octave. Et terminus eius est ab hora descensus solis in principium Arietis usque ad exitum eius ex Geminis. Et habet ex mansionibus lune septem. Et nominatur pluvia eius estas, et nominatur postremum eius calidum et fervens. Deinde est Cauma et habet ex anno quartam eius, et illud est tres menses, et ex diebus nonaginta unum diem et duas octavas et medietatem octave. Et terminus eius est ab hora descensus solis in principium Cancri usque ad exitum eius ex signo Virginis. Et habet ex mansionibus lune septem. Et nominatur pluvia eius ignita et nominatur cinericia ignita et so-

الفصل خمس وغرات وهى حرور تشتدّ فى اوقات منه وذلك
عند طلوع الثريا وطلوع الدبران وطلوع الشعرا وطلوع الجوزاء
وطلوع سهيل فاذا طلع السماك [a] الرامح ذهب بالوغرات، ثم [b]
الخريف وله من السنة رُبْعها وذلك ثلثة اشهر ومن الايام
احد وتسعون يوما وثُمْنان ونصف ثُمْن وحدّه من وقت حلول
الشمس باوّل الميزان الى خروجها من برج القوس وله من
المنازل سبعة وهى الغفر والزبانة والاكليل والقلب والشولة والنعائم
والبلدة ويسمى مطره الوسمىّ [c] لانه يَسِمُ [d] الارض بالنبات ويسمّى
اخره الولى، ثم [e] الشتا وله من السنة رُبْعها وذلك ثلثة اشهر

a) L'article manque dans le man. b) Ce mot manque dans le man. c) Man. والوسمى. d) Man. يسيم. e) Ce mot manque dans le man.

laris. Et huic tempori sunt calores subito venientes, et sunt caliditates, et fiunt fortes in horis eius apud ortum Thoraie et ortum Adebaran et ortum Assahare et ortum Orionis et ortum Sueil. Cum ergo oritur Asimek lanceator, delentur calores cito venientes. Deinde est autumnus qui habet ex anno quartam eius. Et illa est tres menses, et ex diebus nonaginta unum diem et duas octavas et medietatem octave. Et eius terminus est a primo descensus solis in principium Libre usque ad exitum eius de signo Sagittarii. Et habet ex mansionibus lune septem. Et pluvia eius nominatur operitiva [1] quoniam ipsa operit [2] terram cum plantis, et vocatur postremum eius sequens. Postea est hyems et habet ex anno quartam eius, et illud est tres menses, et ex diebus nona-

1) L. aperitiva. 2) L. aperit.

ومن الايام احد وتسعون يوما وثُمْنان ونصف ثُمْن وحدُّه من
اوّل حلول الشمس برج الجدى الى خروجها[a] من برج الحوت
وله من منازل القمر سبعة وهى سعد الذابح وسعد بلع وسعد
السعود وسعد الاخبية[b] والفرغ المقدّم والفرغ المؤخّر والبطن
ويسمّى مطره ربيعا والعرب تسمّى المطر اىّ وقت وقع فيه
ربيعا وفى هذا الفصل ثلث عقارب يشتدّ فيها البرد فالعقرب
الاولى[c] فى استهلال الشهر الذى يهلّ فى نونبر[d] والثانية فى
استهلال[e] الشهر الذى يهلّ فى دجنبر والثالثة فى استهلال[e]
الشهر الذى يهلّ فى ينير،

والاوائل من علماء الطبّ والفلسفة[f] يقسمون السنة على اربعة

---

a) Man. خروجه. b) L'article manque dans le man. c) Man. الاول.
d) Man. نوننبر. e) Man استهلل. f) Man. والفالسفة.

ginta unum diem et duas octavas et medietatem octave. Et terminus eius est ab hora descensus solis in principium Capricorni usque ad exitum eius de signo Piscis. Et habet ex mansionibus lune septem. Et pluvia eius nominatur vernalis. Et Arabes nominant pluviam, quacumque hora cadat in ea [1], vernalem. Et in hoc tempore sunt tres Scorpiones in quibus frigus sit forte. Primus ergo Scorpio est in complemento mensis (*scilicet lune*) quod apparet in novembri. Et secundus est in complemento mensis quod apparet in decembri. Et tertius est in complemento mensis quod apparet in ianuario.

Antiqui autem ex sapientibus medicine et philosophie diviserunt annum secundum quattuor tempora inequalia, et indi-

---

1) L. eo (= in quacumque hora cadat).

اوقات غير معتدلة ويقضون بان القيظ والشتا أطول زمانا
وأزيد مدة من الربيع والخريف ويحدون للقيظ اربعة اشهر
وللشتا اربعة اشهر وللربيع شهرين وللخريف شهرين * اذ كانا
وسيطين[a] بين الحر والبرد وليس في مدتهما[b] طول ولا في
زمانهما[c] اتساع وسياتي جميع ذلك مفسرا في مواضعه وموقتا
لحدوده ان شاء الله فالشمس تقطع[d] السماء في سنة وتقوم
في كل برج شهرا وفي كل منزل من المنازل ثلثة عشر يوما
والقمر يقطع السماء في شهر ويقوم في كل برج ليلتين وثلث
ليلة[e] وفي كل منزل ليلة ويقطع المنازل في استسراره كما
يقطعها في ظهوره فعدد ايام السنة على قطع الشمس للفلك

---

a) Man. اذا كانوا وسيطتين. b) Man. بمدتها. c) Man. زمانها.
d) Man. يقطع. e) Man. ليلا.

caverunt quod cauma et hyems sunt longioris temporis et additioris spatii quam ver et autumpnus. Et terminaverunt cauma quattuor mensibus et hyemen quattuor mensibus, et ver duobus mensibus, et autumnum duobus mensibus, quia sunt medii inter calorem et frigus, et non est in spatio amborum longitudo, nec incipit ipsorum amplitudo; et veniet totum illud expositum in locis suis et in hora ad terminum suum. Sol ergo abscidit celum in anno et stat in omni signo mense uno, et in omni mansione ex mansionibus lune tredecim diebus. Luna vero abscidit celum in mense et stat in omni signo duabus noctibus et tertia noctis, et in omni mansione nocte una. Et abscidit mansiones in occultatione sua sicut abscidit eas in sua apparitione. Numerus ergo dierum anni, secundum quod sol abscidit orbem, est trecenti et sexa-

ثلث مائة وخمسة[a] وستّون يوما[b] وربْع فينجبر من هذا الربع
يوم واحد فى كل اربع[c] سنين تزيده العجم فى دجنبر
فيكون من اثنين * وثلثين يوما فتسمّى[d] الروم حينئذ السنة
كبيسة ويزيده السريانيون فى سباط فيكون من تسعة وعشرين
يوما[e] وعدد ايام[f] السنة على الأهلّة[g] ثلث مائة واربعة
وخمسون يوما وثلثة[h] اعشار وثُلْثا عُشْر[i] فتزيد السنة الشمسية
على القمرية عشرة ايام وثمانية اعشار وخمسة اسداس عُشْر
يوم، والقمر يسمّى فى اوّل ليلة طلوعه وفى الثانية والثالثة
هلالا ثم يسمّى قمرا[k] الى اخر الشهر ويسمّى عند كماله بدرا

---

a) Man. وخمس. *b*) Man. يوم. *c*) اربعة. *d*) Man. وثلثن يوم فيسميه.
e) Man. يوم. *f*) Ce mot manque dans le man. *g*) L'article manque dans le man. *h*) Man. وثلث. *i*) Ce mot manque dans le man. *k*) Man. قمر.

ginta quinque dies et quarta diei. Restauratur ergo ex his quartis dies additus in omnibus quattuor annis, quem addunt Latini in decembri. Ergo est ex triginta duobus diebus. Nominatur ergo annus bissextilis. Siri vero addunt ipsum in subat, qui est februarius. Quare est ex viginti novem diebus. Numerus vero dierum anni secundum lunationem est trecenti et quinquaginta quattuor dies et tres decime et due tertie decime. Addit ergo annus solaris super lunarem decem dies et octo decimas et quinque sextas decime diei. Luna autem nominatur in prima nocte sui ortus et in secunda et tertia Eillel (*id est apparens*), deinde nominatur luna usque ad finem mensis, et nominatur apud complementum suum bederen, et illud est propterea quod precedit solem ortu suo. Et dicitur

لمبادرته[a] الشمس بطلوعه ويقال سُمّى بدرا لكماله وامتلائه كما
سُمّيت البدرة من المال لكمالها والعرب تسمّى ثلث ليال
من الشهر باسم على حسب *عمل القمر[b] ومحلّ الليالى من
العدد فيقال فى اوّلها ثلث غُرَر وثلث نُفَل وثلث تُسَع وثلاث
عُشَر وثلث بيض وثلث دُرَع وثلث ظُلَم وثلث حنادس[c] وثلث
دَآدِئ وثلث محاق وتحمد العرب المطر[d] وقت الاستسرار
والاستهلال ووقت انتصاف الشهر، ثم نذكر الشهور العجمية

---

a) Man. لمبادره. b) Man. العمل قمر'. c) Man. حناديس.
d) Man. للمطر.

quod non nominatur bederen nisi propter impletionem suam et complementum sui, sicut nominatur complementum census bederetum propter complementum eius. Arabes autem nominant tres noctes mensis nomine uno, secundum operationem lune et descensum noctium ex numero. Dicunt ergo in primis earum tres garar (*id est macule albe, sicut macula alba que*[1] *est in fronte equi*), et tres nufel (id est *additiuncule*), et tres novene (*quia ultima earum est nona*), et tres decime (*quia prima earum est decima*), et tres albe (*quia albior videtur luna*), et tres duravii (*id est lorice, quia, licet exterius videantur nigre, tamen quod subtus est album est*), et tres dhulam (*id est tenebre*), et tres henidis[2] (*id est nigre*), et tres deide[3] (*id est relique*[4]), et tres mahac (*id est delentes*). Et Arabes quidem laudant pluviam hore occultationis et complementi lunationis, et hore mediationis mensium. Deinde dicam menses Latinorum et quid conveniat eis ex mansioni-

---

1) L. qua. 2) L. denidis. 3) L. deinde. 4) L. reliquis.

وما يوافقها من البروج والمنازل وما لكلّ شهر من الايام ومكانه
من الازمان وطبعه وما يصلح استعماله فيه وما لا غناء لكلّ
احد من معرفته وارتقاب وقته من مرافق الناس ومصالحهم
فى ابدانهم واقواتهم فاوّل سنة العجم ينير وهم يؤرّخون على
تاريخ الصفر واوّل سنة السريانيين[a] تشرين الاوّل وهم يؤرّخون
على سنى الاسكندر ذى القرنين وانّما جعلت النصارى ينير
اوّل تاريخهم اذ كان الاوّل منه بقولهم سابع ميلاد المسيح
عليه السلام[b] ويوم ختنه، وقد ذكرتُ فى هذا الكتاب جميع
اعياد العجم ليكون[c] ذلك زيادة فى المعرفة وعونا على الدلالة

---

a) Man. السريانيين'. b) Ce mot manque dans le man. c) Man. ليكن.

bus et signis, et quid unicuique mensi ex diebus, locum eius ex temporibus, et naturam ipsius, et quid sit et cuius conveniat in ipso, et quid sit illud a cuius cognitione non est excusatio alicui et consideratione hore eius, et quid sit in eo ex sustentationibus hominum et rectificationibus eorum in corporibus ipsorum et repositis suis. Principium ergo anni Latinorum est ianuarius. Et ipsi faciunt eram secundum eram eris. Et principium anni Sirorum est tisirim primus. Et ipsi faciunt eram secundum annos Alexandri habentis duo cornua. Cristiani vero non posuerunt ianuarium principium ere sue, nisi quia dies eius primus secundum morem eorum est septimus post nativitatem Iesu, et est dies circuncisionis eius. Et ego quidem iam dixi in hoc libro omnes festivitates Cristianorum quarum hore non sunt diverse, nec permutantur tempora earum, et attuli illud festum post festum in omni mense ex mensibus eorum, ut sit illud addens in cognitione

وللعجم عيد الفصح ويسمّونه قيامة المسيح ويتقدّمه صومهم
واوّل اوقات كون الفصح عندهم الثانى والعشرون من مارس
لا يتقدّم قبل ذلك بيوم واخر اوقاته اليوم الرابع والعشرون
من ابريل ولا يتأخّر بعد ذلك بيوم ويكون ابدًا صومهم قبل
الفصح باثنين واربعين يوما والفصح فطرهم واكبر اعيادهم ولا
يكون الّا فى يوم الاحد، وبنيتُ اشهر السنة جداول على
ما حددتُ بعد هذا لعدّة الايام التى يقع فيها الحوادث
وضمنتُ[a] ذكرها واخبرت باجتلابى لاوقاتها ليسهل استخراج
ذلك ويقرب معرفته ويرى فى موضعه وأضفتُ الى اوائل الشهور

a) Man. وضممت.

eius et adiuvans super significationem illius. Latinis autem est festum pasce, et nominant ipsum resurrectionem Iesu, et precedit ipsum ieiunium eorum, et quedam festivitates eorum et ipse permutantur in horis, et non stant secundum terminationem, et omnes pendent ex pascha et sunt sequentes ipsum. Et principium horarum evenientie pasce apud eos est dies vigessimus secundus martii: non antecedit ante illud per diem. Et ultima horarum evenientie pasce apud eos est dies vicissimus quartus aprilis, et non postponitur post illud per diem. Et est ieiunium eorum semper ante pasca per quadraginta (*duos*) dies. Et pasca quidem est eorum azimatio et maior festivitas eorum, et non fit nisi in die dominico. Et ego quidem fabricavi mensibus anni tabulas super numerum dierum omnis mensis eorum, et applicui omni diei eorum quod fit in eo, et non fugit ab eo ex rebus, quarum promisi rememorationem, et narravi cum allatione mea horas earum ut allevietur extractio illius, et approximet cognitio

واواخرها ما لا ينظم على يوم بعينه ولا يدخل فى ثقاف جدوله مما ياتى فى جملة ذلك الشهر فى اوقات مختلفة منه وبالله التوفيق والتسديد ان شاء الله٬

شهر ينير

وهو بالسريانية كانون الاخر وبالفارسية[a] ......[b] وبالقبطية طوبة[c] ٬

a) Man. وبالغراسية. b) En cet endroit on a enlevé avec un couteau un morceau du man.; de sorte que les mots شهر ينير وهو manquent, de même que le nom persān du mois et le mot وبالقبطية. Remarquez que ce nom n'est pas dans le texte latin, et qu'ailleurs l'auteur ne donne jamais les noms persans des mois. c) Man. طيوبة ou طنوبة.

eius, et videatur in loco suo. Et addidi principiis mensium et finibus eorum illud quod non applicatur ad diem eumdem, nec ingreditur in canone tabularum eius ex eo quod venit in summa illius, et pervenit secundum momenta in horis diversis eius.

Hec est autem forma tabularum et ordinis earum et numerationis mensium in capitibus suis, et nominationis mansionum in eis.

MENSIS JANUARII [1].

latine, et est sciriace Kenum postremus, et egyptiace Tubi, et habet ex epacta unum et est terreus.

[1]) L. Ianuaris.

عدد[a] ايامه احد وثلثون وبرجه الجدى وله من المنازل
سعد الذابح[b] وسعد بلع وثلث سعد السعود وهو من فصل
الشتاء ومزاجه البرد والرطوبة ومشاكلته لطبع الماء وفيه سلطان
البلغم وافضل ما يستعمل فى هذا الفصل من المطاعم والمشارب
والحركات والمساكن ما كان فيه تسخين وتحليل وتلطيف
للفضول ويوافق هذا الفصل من كان حر المزاج مقتبل الشباب
فينافر اصحاب المزاج البارد الرطب واهل الاسنان المتناهية٠

ا النهار فيه تسع ساعات ونصف والليل من اربع عشرة
ساعة ونصف وفيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة

---

a) Le man. a de plus: ايام شهر ينير, mais entre deux points, pour indiquer que ces mots sont de trop. *b*) Man. الذباح.

Numerus dierum est triginta unus dies, et signum eius est Capricornus. Et habet ex mansionibus fortunam decollantis, et fortunam deglucientis, et tertiam fortune fortunarum. Et est ex tempore hyemis. Et eius complexio est frigus et humiditas. Et convenientia eius est nature aque. Et dominium eius est flegma. Et melius quod in eo administratur ex cibariis et potibus et motibus et locis, illud in quo est virtus calefaciendi et resolvendi et subtiliandi superfluitates. Et confert hoc tempus ei qui est calidus* complexionis et [1] receptor adolescentie, et est fugiendum dominis [2] complexionum frigidarum humidarum et habentibus etates finitas.

I. Dies in eo est novem hore et medietas, et nox est quattuordecim hore et medietas hore. Et occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et septima. Et

---

[1]) L. et complexionis. [2]) L. dominium.

وسبع ᵃويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله، يوم النيروز وفيه
للعجم عيد ختان المسيح بسنّة التوراة وهذا اليوم هو من
ايام الرجس يسمّى عند الروم جبسياقو ᵇ،

٢ ارتفاع الشمس فيه وسط النهار تسع ᶜ وعشرون درجة
وثلثان وظلّ كلّ شيء ᵈ نصف النهار مثله ومثل ثلاثة ارباعه ᵉ،

٣

٤ ابتداء نوء الذراع خمس ليال ويقال ثلاث ليال وهو

a) Man. وربع. b) »Dies Aegyptiaci. Certains jours réputés malheureux et auxquels on croyait ne devoir ni se faire tirer du sang, ni entamer aucune entreprise", etc., *L'Art de vérifier les dates*, II[e] Partie, II, 6, 7. c) Man. تسعة. d) Le man. a de plus يوم أنيروز. Je suppose que ces deux mots, qui appartiennent au 1[er] janvier, se trouvaient sur la marge du man. sur lequel le nôtre a été copié, et que le copiste les a répétés ici mal à propos. e) Man. اربعه.

oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei. Et in ipso est Latinis festum circuncisionis Iesu secundum ystorie legem.

II. Altitudo Solis in eo in meridie est viginti novem graduum et duarum tertiarum, et umbra cuiusque rei in meridie est equalis ei, et equalis tribus quartis eius.

III.

IV. Ortus albelda [1] cum crepusculo matutino, et hec est forma eius O O

Occasus adiraha (*id est brachium*) hora crepusculi matutini, et hec est forma eius O O

In ipso est inceptio noe adiraha quinque noctibus et dicitur tribus noctibus. Et est prima anoe leonis, et nominatur

1) L. albedatu.

أوّل نوء الاسد ويسمّى مطره ربيعا وهو نوء محمود وقلّما
يتخلف غيثه ويطلع البلدة مع الفجر وتخضرّ الارض ببلاد
العرب ، .... [a] بعده ،

٥

٦ فيه للعاجم عيد الغطاس من الذى غمر فيه المسيح
ويقولون انه ظهر عليه فى هذه[b] الليلة نجم ،

٧ فيه للعاجم عيد يليان المقتول المقبور بانطاكية ويسمّونه
شهيدا ،

٨

a) Ce passage se trouve sur le verso du morceau qui a été enlevé, de même que les mots فيه للعاجم عيد du 6e, que j'ai ajoutés.
b) Man. هذا.

pluvia eius vernalis. Et Arabes laudant hanc anoe, et dicunt quod raro evacuatur pluvia eius, et si non fuerit in anno pluvia. Et oritur occasu adiraha albelda (*albelda est forma superciliorum*[1] *armatorum*) cum crepusculo matutino, et virescit terra in hac hora in regione Arabum ex planta polii.

V.

VI. In eo est Latinis festum baptismi in quod baptizatus est Christus. Et dicunt quod apparuit super eum in hac nocte stella, et festum eius est in monasterio Pinamellar.

VII. In eo est Latinis festum Iuliani et sociorum eius interfectorum sepultorum in Antiochia[2] et nominant eos martyres, et est monasterium Ielinas, cognominatum Album, in monte Cordube, et est quod aggregatum est in eo.

VIII. In eo est Latinis festum sanctorum infantum.

1) L. superficiliorum. 2) L. Antochia.

٩ فيه [a] للعجم عيد الاربعين المقتولين بارمينية على يدى مرجلين القائد بها٠

١٠ فيه يبدأ بزبر كروم [b] السهلة بغربى قرطبة ويختار لتركيب الكروم فى السهل والجبال الى اخر الشهر٠

١١

١٢ يختار فيه وفى ما بعده الى اخر الشهر زريعة البصل وغرس البصل المتّخذ للزريعة٠

١٣

١٤ فيه تدخل الشمس برج الدلو على مذهب اصحاب الممتحن٠

١٥ النهار فيه من ٩ ساعات [c] واربعة اخماس والليل * اربع

---

a) Man. وفيه. b) Man. الكرم. c) Man. سعات.

IX. In eo est Christianis festum quadraginta martyrum interfectorum in Armenia per manum Marcelli, presidis eius a rege Romanorum.

X. In eo est inceptio putationis vitium planiciei in occidente Cordube. Et eligitur ad componendum vites in monte et planicie usque ad finem mensis.

XI.

XII. Eligitur in eo et in eis qui sunt usque ad finem mensis seminatio ceparum electarum acceptarum ad seminandum.

XIII.

XIV. In eo permutatur Sol de Capricorno ad signum Aquarii secundum intentionem experimentatoris, et est equatio Albeteni.

XV. Dies in eo est novem horarum et quattuor quintarum hore. Et nox est quattuordecim horarum et quinte; et

عشرة^a^ ساعة وخمس ويغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وسدس ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله،

١٦ ارتفاع الشمس فيه نصف النهار اثنتان^b^ وثلاثون درجة ونصف وظلّ كلّ شيء مثله ومثل ثلثة^c^ اخماسه،

١٧ ابتداء نوء النثرة سبع^d^ ليال ويقال انها انف الاسد ونوءها محمود ويطلع بسقوطها سعد* الذابح وهذا^e^ الوقت اوسط نتاج الابل واعدل الازمنة له ويسمى مطره ربيعا،

a) Man. اربعة عشر. b) Man. اثنان. c) Man. ثلث. d) Man. سبعة. e) Man. الذباح وهو.

occidit crepusculum vespertinum quando preterit ex nocte hora et sexta. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet [1] ex nocte equale ei.

XVI. Altitudo Solis in eo in meridie est triginta duorum graduum et medietatis. Et umbra omnis rei in eo in meridie est equalis ei et equalis tribus quintis eius.

XVII. Ortus decollantis cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius

Occasus anatra hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius

Inceptio anoe anathra septem noctibus, et dicitur quod ipsa est nasus leonis. Et noe eius apud Arabes est bona, laudabilis. Et oritur cum casu eius cum crepusculo matutino fortuna decollantis. Et hec hora est media parturitionis camelorum apud Arabes, et est temperantius temporum eius illi. Et nominatur pluvia huius anoe vernalis.

[1]) L. preterit.



١٨ من هذا النهار تنقل[a] صغار النخل وتسمّيه العرب الفصيل •

١٩ فيه يرى سهيل مع المغرب ثم يستتر فلا يرى الى شهر اب فانه يطلع بالحجاز والعراق قبل الفجر •

٢٠ فيه تدخل الشمس برج الدلو على مذهب السندهند وفيه للعجم عيد شبشتيان. وصاحبه برومة •

٢١ فيه تخرج الليالى[b] السود التى فيها[c] سموم الشتا وكَلَبه[d] وفيه للعجم عيد الشمامسة الثلثة[e] المقتولين بطرقونة •

---

a) Man. تنقال. b) Man. الليال. c) Man. فيه. d) Man. وقلبه.
e) L'article manque dans le man.

XVIII. Ab hoc die permutantur parve palme. Et nominant ipsam Arabes extirpationem.

XIX. In eo videtur sueil cum occasu, deinde occultatur et non videtur usque ad mensem eb. Ipsa enim oritur ante crepusculum matutinum. Et illud est *in Eracha [1] et Alhaizez. Et in eo est Latinis festum Sebastiani et sociorum eius, et eorum sepultura est Rome.

XX. In eo ingreditur Sol signum Aquarii secundum intentionem Asind Indi. Et in eo est Latinis festum Agnetis et socie eius.

XXI. In eo est exitus noctium nigrarum in quibus est venenum hyemis et caniculatio eius et superfluitas frigoris eius. Et in eo est Latinis festum trium sanctorum interfectorum in Taracona.

---

1) L. meraclia.

٢٢ عيد بنجينت الشماس المقتول بمدينة بلنسية ؛

٢٣

٢٤ فيه للعجم عيد فابلوه[a] الاسقف وتلاميذه الثلاثة ومقتلهم بانطاكية وهذا اليوم[b] جبسياقو ؛

٢٥

٢٦

٢٧

٢٨ فيه للعجم عيد للطوشيش[c] واصحابه المقتولين بافريقية ؛

---

a) Mieux بابلس. b) Man. ايوم. c) On peut corriger طرشوش.

XXII In eo est Latinis festum Vicentii diaconi interfecti in civitate Valencia, et festum eius in Quinque.

XXIII. In eo est obitus Yldefonsi archiepiscopi Toletani.

XXIV. In eo est festum Babile episcopi et discipulorum eius trium interfectorum in Antiochia et nominant eos testes (*id est martyres*).

XXV. Dies apparitionis Christi in via Damasci Paulo apostulo, et dixit: Quare persequeris me, Saule? Et dixit ei: Qui es[1], Domine? Dixit ei: Iesus Nazarenus.

XXVI.

XXVII.

XXVIII. In eo est christianis festum Tyrsi et sociorum eius interfectorum in Grecia et nominant eos martyres.

---

[1]) L. est.

٢٩ فيه يغيب الشفق اذا مضى مـن الليل ساعة وخُمْس
ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله،

٣٠ فيه نـوء الطرف *ست ليال[a] وهو نوء محمود ويكون
اللبن والتمر فيه كثيرا عند العرب ويسمّى مطره[b] ربيعا ويطلع
سعد البلع عند[c] غروب الطرف وهو طرف الاسد،

٣١

وفى هذا الشهر ممّا لم ينظم على الجدول ولم يدخل فى
ثقاف الأيام يوجد دفء الماء فى الانهار ويخرج البخار من

---

a) Man. ستة ليالى. b) Man. مطرا. c) Ce mot manque dans le man.

XXIX. In eo occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et quinta. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale illius.

XXX. Ortus fortune deglucientis cum crepusculo matutino, et hec est forma eius ○ ○

Occasus atarf hora crepusculi matutini, et hec est forma eius ○ ○

In eo est noe atarf, et est extremitas leonis, sex noctibus, et est anoe laudabilis. Et est lac et dactili in ea multum apud Arabes. Et nominatur pluvia huius anoe vernalis. Et oritur fortuna deglucientis opposita atarf cum crepusculo matutino.

XXXI.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Invenitur calor (*vel tepor*) aque in fluminibus, et egrediuntur

الارض ويجرى الماء فى العود ويزدوج الطير وتلتزم الشذانقات
البلنسية اعشاشها وتاخذ فى السفاد[a] ويرعى[b] الخيل الزرع
وتتواضع البقر ويكثر اللبن ويوجد فراخ الاوز والبرك ويغرس
النوى كله وتغرس الملوخ وتضرب اوتاد الزيتون والرمان وما
اشبهها وينوّر بكير[c] النرجس ويزبر عرائش[d] الكروم البُكُر[e]
والغروس التى لا تطعم ويزرع الرجلة البكيرة ويجمع قصب
السكر ويعمل مربب الاترج ومربب الجزر وشراب حماض الاترج،

شهر فبرير

وهو بالسريانية سباط وبالقبطية امشر،

a) Man. الصفاد. b) Man. ويرع. c) Man. بكيرى. d) Man. عراش.
e) Man. الباكر.

vapores ex terra, et currit aqua in ligno, et combinantur volucres, et faciunt falcones Valentie nidos suos, et incipiunt coire, et pascunt equi segetes, et pariunt vacce, et multiplicatur lac, et inveniuntur pulli anserum et anatium[1]. Et plantantur nuclei omnes, et plantantur arbores facientes fructus cum nucleis. Et figuntur paxilli olivarum et granatorum, et que sunt eis similia, et florent primitivi[2] narcisci, et putantur vites primitive pergularum, et vites que non dant fructum qui comedatur, et seminatur portulaca primitiva. Et colliguntur canne zuccari ad peradios[3], et fit conditum citrorum et conditum ex bauciis, et sirupus acetositatis citri.

MENSIS FEBRUARII

latine, et est siriace Subat, et egyptiace Emsir. Et habet ex epacta quattuor, et est ventosus.

1) L. anatrum. 2) L. primitive. 3) Ce mot, qui n'est pas dans Ducange, m'est inconnu; peut-être est-il altéré.

عدد ايامه ثمانية وعشرون وبرجه الدلو وله من المنازل
ثلثا سعد السعود وسعد الاخبية وثلثا الفرغ المقدم ومزاجه
البرد والرطوبة ومشاكلته لطبع الماء وسلطانه البلغم وافضل ما
استعمل فيه من المطاعم والمشارب والحركات والمساكن ما فيه
قوة تسخين وتحليل وتلطيف للفضول ويوافق هذا الفصل
اصحاب الامزجة الحارة والاسنان النامية وينافر اهل الشيخوخة [a]
والطبائع الباردة الرطبة ويطلق في اخره شراب الدواء والفصد

ا النهار [b] فيه من عشر [c] ساعات وثلث والليل من *ثلث
عشرة [d] ساعة وثلثين ويغيب فيه [e] الشفق اذا مضى من الليل
ساعة وخمس ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله

---

a) Man. الشاخوخية. b) Man. اول نهار. c) Ce mot manque dans le man. d) Man. ثلثة عشر. e) Après فيه, le man. a un في de trop.

Numerus dierum eius est viginti octo dies, et signum eius est Aquarius. Et habet ex mansionibus duas tercias fortune fortunarum, et fortunam tentoriorum, et duas tercias evacuatorii precedentis. Et eius complexio est frigus et humiditas, et convenientia eius est nature aque, et dominium eius est flegma. Et melius quod in eo administratur ex cibariis et potibus et motibus, est in quo est virtus calefaciendi et subtiliandi superfluitates. Et convenit hoc tempus habentibus complexiones calidas et etates crescentes. Et est fugiendum decrepitis et habentibus naturas frigidas humidas. Et absolvitur in fine eius potus medicine et flebothomia.

I. Dies in eo est decem horarum et tertie, et nox est ex tredecim horis et duabus terciis. Et occidit in eo crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et quinta. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

٢ فيه للعاجم عيد عند برج مريم ام عيسى[a] ببيت[b] المقدس ويسمونه[c] قنديليرا وهو[d] من اعظم اعيادهم[e] ، ارتفاع الشمس فيه نصف النهار ست وثلثون درجة وخمسة[f] اسداس وظل كل شيء فيه نصف النهار مثله ومثل ثلثه ،

٣

٤ مارس جبسياقو ،

٥ فيه للعاجم عيد اغطا المقتولة بمدينة قرطبة[g] ويسمونها شهيدا ،

٦

٧

---

a) Man. عسى. b) Man. لبيت. c) Man. ويسمونها. d) Man. وهيا. e) Man. اعدياداهم. f) Man. وخمس. g) Au lieu de ce nom propre, qu'on peut corriger à l'aide du texte latin, le man. en avait un autre qui a été gratté.

II. Altitudo Solis in eo in meridie est triginta sex graduum et quinque sextarum. Et umbra omnis rei in meridie est equalis ei, et equalis tercie eius.

III.

IV.

V. In eo est christianis festum Agathe interfecte in civitate Catanie et ibi martirizata est.

VI.

VII. In eo est festum Dorothee interfecte in civitate Cesarie.

٨ فيه ابتداء الجمرات فتسقط الجمرة الاولى ويخرج الدفء من الارض وفيه للعجم عيد ضروطة[a] المقتولة بمدينة قيسارية[b]،

٩

١٠

١١

١٢ فيه للعجم عيد اولالية المقتولة بمدينة برجلونة[c] ويسمّونها[d] شهيدا،

---

a) On pourrait lire aussi ضروضة, car dans le man. le ض et le ظ sont exprimés par le même caractère hébraïque. b) Man. قينسيارية. c) Man. برجلونا. d) Man. ويسموها.

VIII. In eo est inceptio prunarum cum casu prune prime, et egreditur tepor ex terra.

IX. In eo finiuntur dies alboloc[1] (*id est cuius medietas est alba, et medietas nigra*).

X.

XI.

XII. In eo est christianis festum Eulalie interfecte in civitate Barchinona, et ibi martirizata est, et est eius monasterium inhabitatum in Sehelati, et in eo est congregatio.

XIII. Ortus fortune fortunarum cum crepusculo matutino.

Et hec est forma eius ○ ○ ○

Occasus frontis cum crepusculo matutino. Et hec est[2] forma eius ○ ○ ○ ○

---

[1]) L. alboloe. [2]) Ce mot manque chez L.

١٣ فيه تنتقل[a] الشمس من الدلو الى الحوت بالممتحن
وفيه ابتداء نوء الجبهة سبع ليال وهو محمود ويطلع سعد
السعود وتهبّ فيه الرياح اللواقح ،

١٤ عيد للعجم ش̅ بلانتيين ، النهار[b] فيه من عشر ساعات
وثلثة ارباع والليل من * ثلاث عشرة[c] ساعة وربع * ويغيب
الشفق اذا مضى من الليل ساعة وربع[d] ويطلع الفجر اذا بقى
من الليل مثله ، وفيه يسقط الجمرة الثانية ويزيد الدفء ،

---

a) Man. تنتقال. b) Man. النهر. c) Man. ثلاثة عشر. d) Cette phrase manque dans le man.

In eo permutatio Solis de Aquario ad Pisces per experientiam, et in eo est inceptio noe frontis septem noctibus. Et est noe laudabilis in quo flant venti fructiferi et multiplicantur partus camelarum. Et dicunt Arabes: non impletur fluvius [1] ex noe frontis nisi habundet herba. Et oritur fortuna fortunarum, et dicit rismator arabicus: quando oritur fortuna fortunarum movetur lignum et leniuntur coria et abhorretur in sole statio.

XIV. Dies in eo est ex decem horis et tribus quartis, et nox ex tredecim horis et quarta. Et occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et quarta. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale illius. Et in eo occidit pruna secunda et additur tepor (*vel calor*).

---

1) L. fluvium. Je crois que, dans le texte arabe, il y avait وادٍ, et dans ce cas le traducteur n'aurait pas dû rendre ce mot par *fluvius*, mais par *vallis*.

١٥ ارتفاع الشمس فيه نصف النهار اربعون درجة وظل كل شيء مثله ومثل ^{a} سُدْسه ،

١٦ فيه يخرج الخيل عن الرعى وتطعم القصيل على مذاودهم فى اعمّ السنين ،

١٧

١٨

١٩ فيه ^{b} تنتقل الشمس من الدلو الى الحوت على مذهب السندهند ^{c} ،

٢٠

٢١ فى هذا النهار والذى قبله *تسقط الجمرة الثالثة وتنكسر حدّة الشتا جملة وتذهب ^{d} ،

---

a) La copulative manque dans le man. *b*) Man. فى. *c*) L'article manque dans le man. *d*) Dans le man: فيه تسقط شدة الشتا

XV. Altitudo Solis in eo in [1] meridie est quadraginta graduum et medietatis. Et umbra omnis rei in eo est equalis ei et equalis sexte eius.

XVI. In ipso egrediuntur equi a pastura, et comedunt alcasel super presepia sua in pluribus annis.

XVII.

XVIII.

XIX. In ipso permutatur Sol de Aquario ad Pisces, secundum intentionem Sindi Indi.

XX.

XXI. In ipso cadit pruna tercia et frangitur hyems et recedit caniculatio (*id est rabies*) eius.

---

[1]) Ce mot manque chez L.

٢٢ عيد قاطدرة شَ فير٬

٢٣ جبسياقو٬ فى هذا النهار والذى قبله وبعده يكون ظل كل شيء نصف النهار مثله٬

٢٤ شَ مطيا٬

٢٥

٢٦ فيه نوء الزبرة وهو الخراتان[a] وهو اربع ليال[b] ويقال[c] انه لا يخلو هذا النوء من مطر شديد وبرد ويسمّى مطره

وتسقط الجمرة وتنكسر حدة الجمرة جملة وتذهب; mais des points qui se trouvent sur les deux تسقط, indiquent que le texte est altéré. شدّة semble une variante de حدّة.

a) Man. السرايان. b) Man. ليالى. c) Man. ويقل.

XXII. In ipso est prepositura cathedre Symonis apostoli, qui dictus est Petrus, Rome.

XXIII. In hoc die, et in eo qui est ante eum et qui est post ipsum, est umbra omnis rei in meridie equalis ei equaliter.

XXIV. In ipso est festum sancti Mathie.

XXV.

XXVI. Ortus fortune temptoriorum cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ⚬ ⚬ ⚬ ⚬

Occasus azubrati hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ⚬ ⚬

In eo est noe azubrati et est alcaraten quattuor noctibus. Et alzubrati est ancha leonis. Et dicitur quod non est hora noe sine pluvia vehementi aut frigore, et nominatur pluvia

ربيعا ويطلع سعد[a] الاخبية وانّما سمّى سعد الاخبية لانّ كل
شىء كان مختبئًا من الهوامّ يخرج عند طلعه[b] وهو من
اول ايام العجوز٬

٢٧ الثانى من ايام العجوز وهو صنبر ٥ ايام العجوز وقد
قيل سبعة[c] ثلثة من فبرير واربعة من مارس٬

٢٨ الثالث من ايام العجوز٬

وفى هذا الشهر مما لم ينظم على جدول ولم يدخل فى
ثقاف الايام تفقص[d] الطير وتفرخ النحل وتتحرك دوابّ البحر

a) Man. سعيد. b) Le man. a de plus: رقيبه بطلعه ويخرج الهوام المختفية. c) Le man. ajoute قبل. d) Man. تفصح.

eius vernalis, et oritur fortuna tentoriorum, *et non vocatur fortuna tentoriorum [1] nisi quia [2] omnis res que est occultata ex vermibus (*vel reptilibus*) egreditur apud ortum eius, et est [3] ex primis diebus anus.

XXVII. Secundus ex diebus anus, et est sinabron. Dies autem anus sunt quinque, et dicitur quod sunt septem: tres huius mensis, et quattuor eius qui sequitur ipsum et est Marcius.

XXVIII. Tercius ex diebus vetule, et est fortior eorum, et nominatur gnabron.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Frangunt ova aves, et pullos faciunt apes, et moventur bestie maris. Et incipiunt mulieres ...... [4] ova vermium

[1]) Ces mots manquent chez L. [2]) L. quam. [3]) L. a de plus: si non.
[4]) Le verbe manque.

ويبدا النساء بتحضين بيض دود الحرير حتى تفقس[a] وتنصرف الغرانق الى[b] الجزائر[c] وتغرس بصل الزعفران ويزرع بقول الصيف ويورق كثير من الاشجار وتوجد الكماة ويكثر الاسفارنج الفحصى ويوجد عسالج البسباس ويركب الاجاص والتفاح ويغرس ملخ الشجر وتنقل الغروسات ويطلق اخراج الدم وشرب الدواء اذا احتيج اليه ما بلا عنف فيه وفيه[d] تنفذ الكتب بالحشود للصوائف وفيه تنتقل الخطاف والبلّوج الى الحواضر٬

شهر مارس

وهو بالسريانية اذار وبالقبطية برمهات[e] ٬

a) Man. يفقص. b) Ce mot manque dans le man. c) Man. الحزرير. d) Man. وبه. e) Man. برمهان.

sete donec consumantur. Et convertuntur grues ad insulas, et plantantur[1] cepe croci, et seminantur holera estatis, et multe ex arboribus producunt folia, et inveniuntur tubera, et multiplicantur sparagi campestres, et inveniuntur turiones fenuculi, et inseruntur piri et mali, et plantantur rami evulsi a ficulnea, et permutantur plantata, et absolvitur extractio sanguinis et potio medicine, cum utriusque est necessitas, sine labore. Et in eo mittuntur carte ad gentes propter exercitus (*vel messes*). Et in ipso veniunt ciconie et yrrundines ad habitationes.

MENSIS MARCII

latine, et est syriace Adar, et egyptiace Parmehet. Et habet ex epacta quattuor, et est aquosus.

[1]) L. plantatur.

ايام شهر مارس احد وثلثون يوما[a] وبرجه الحوت وله من
المنازل ثُلْث[b] الفرغ المقدم والفرغ المؤخّر وبطن الحوت[c]
وأوّله من فصل الشتا وحكمه كحكم ما قبله وفيه يدخل
فصل الربيع فيكون مزاجه الحرارة والرطوبة ومشاكلته لطبع
الهواء وسلطانه للدم وافضل ما يستعمل فيه من المطاعم
والمشارب والحركات والمساكن ما اعتدل تسخينه وتحليله
ولطفت حرارته ونقصت رطبته ويوافق فصل الربيع اهل
الامزجة[d] المعتدلة بالمشاكلة واصحاب الطبائع اليابسة الباردة
بالمضادّة وهو اعدل الازمان واوفقه للابدان ويصلح للدواء والفصد٠

a) Man. يوم. *b*) Man. ثلثة. *c*) Man. الموخر. *d*) L'article manque dans le man.

Numerus dierum eius est triginta unus dies. Et signum eius est Piscis. Et habet ex mansionibus tertiam [1] evacuatorii precedentis et evacuatorium postremum et [2] ventrem piscis. Et principium eius est ex tempore hiemis. Et indicium eius est sicut indicium eius qui est ancipiter. Et in ipso ingreditur tempus veris. Quare est complexio eius caliditas et humiditas. Et est convenientia eius nature aëris. Et dominium eius est sanguini. Et melius quod in ipso administratur, ex cibariis et potibus et habitationibus et motibus, est cuius calefactio [3] temperatur, et resolutio ipsius, et subtiliatur caliditas eius, et minuitur eius humiditas. Et confert hoc tempus habentibus complexiones temperatas propter convenientiam (*vel similitudinem*) eius, et habentibus naturas frigidas siccas propter contrarietatem. Et est temperatius temporum et magis conferens corporibus, et convenit medicine et flebothomie.

[1]) L. tertia. [2]) L. in. [3]) L. calectio.

١ هو الرابع من ايام العجوز ويسمّى مطفى الجمر والنهار فيه من احدى عشرة[a] ساعة وخُمْسَيْن والليل من * اثنتى عشرة[b] ساعة وثلثة اخماس وفيه يغيب الشفق اذا مضى ساعة وثُلْث من الليل * ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله[c] ، جبسياقو[d] '

٢ هو[e] الخامس من ايام العجوز ويسمّى مكفى الظعن وارتفاع الشمس فيه نصف النهار[f] ست[g] واربعون درجة وخمسة اسداس وظل كل شىء فيه من طوله اقلّ بنصف ثُمْن قامته '

٣ فيه للعجم عيد اندراش[h] وجلدونيش '

---

a) Man. عشر. b) Man. اثنى عشر. c) Cette phrase manque dans le man. d) Ce mot se trouve sur la marge. e) Man. هوا. f) Man. الناهر. g) Man. ستة. h) On voit que le nom d'Emeterius est très-altéré dans le texte arabe.

I. Iste est quartus ex diebus anus, et nominatur extinctor prune. Et est primus dierum almagnetiset[1]. In quo dies est ex undecim horis *et duabus quintis, et nox ex duodecim horis[2] et tribus quintis. Et in eo occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et tercia. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

II. Est quintus ex diebus vetule, et nominatur prehibens egressionem. In quo est altitudo Solis in meridie quadraginta sex graduum et quinque sextarum. Et umbra omnis rei in eo est minor longitudine eius per medietatem octave sui status.

III. In ipso est christianis festum Emeterii et Celidonii. Et sepulcra eorum sunt in civitate Calaguri.

---

1) L. almaguetiset. 2) Ces mots manquent chez L.

٤

٥ ما هبّ [a] فيه من الرياح يكون شديدا على الاكثر،

٦

٧ مكنيطس ثاني وهو على مذهب الروم تسعة واربعون
يوما سبعة اسابيع لا يُدْخَل البحر فيها،

٨

٩ فيه للقبط عيد المغرة ويطلون بها ابوابهم وقرون بقرهم
ويسمّى عيد الشمع وهو دخول المسيح الهيكل،

١٠

---

a) Man. هبت.

IV.

V. Quod flat in eo ex ventis est forte, vehemens, secundum plurimum.

VI.

VII. Magnetis secundus, et est secundum intentionem Romanorum quadraginta novem dierum in quibus non ingressio fit in mare, et sunt septem septimane.

VIII.

IX. In ipso est Egyptiis festum almagre, qui liniunt cum ea portas eorum et cornua vaccarum suarum. Et nominatur festum cere, et est introitus Christi ad altare.

X.

XI. Ortus evacuatorii precedentis cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○ .

Occasus asarfati hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○

١١ فيه ابتداء نوء الصرفة ثلاث ليال وهو محمود وسُمّيت الصرفة لانصراف البرد عند سقوطها وانصراف الحرّ عند طلوعها فاذا فطم الصبي فيه لم يكن يطلب اللبن وهو اخر انواء الشتا ومطره يسمّى ربيعا[a] ويطلع الفرغ المقدم مع الفجر،

١٢

١٣

١٤ مكنيطس ثالث،

١٥ فيه يبدا نتاج الخيل في المرائن[b] الى نصف ابريل،

---

a) Man. ربيع. b) Ainsi chez Ibn-al-Auwâm (II, 492); man. المراعى. Je crois que مَرَائِن est le plur. de مَرِينَة, et que ce dernier mot est la transcription de *marina*, qui, dans la basse latinité et en espagnol, signifie *la côte de la mer*. Autrefois *marine* avait le même sens en français.

In ipso est principium noe asarfati tribus noctibus, et est laudabilis. Et nominatur asarfati propter conversionem frigoris apud casum eius, et conversionem caloris apud ortum eius. Et dicitur quod ipsa est porta[1] temporis, quoniam ridet a duabus differentiis temporis. Et quando lactatur infans in ea, non forsitan querit lac. Et est postrema anoe hiemis. Et pluvia eius nominatur vernalis. Et casu eius oritur evacuatorium precedens.

XII. In ipso est christianis festum Gregorii domini Rome.

XIII. In ipso est festum sancti Leandri archiepiscopi hyspalensis.

XIV. Magnetis tercia.

XV. In ipso incipit partus equarum in maritimis usque ad medietatem Aprilis.

---

1) Le traducteur a lu بـاب, *porte*, au lieu de نـاب, *dent canine*; voyez le Lexique de Lane sous الصَّرْفة, où l'on trouve cette phrase:

نابُ الدهر لأنّه يفترّ عن البرد وعن الحرّ في الحالتَيْن ✿

١٦ فيه [a] تنتقل الشمس الى الحمل بالممتحن وفيه يعتدل الليل مع النهار الاعتدال الربيعى،

١٧ اوّل فصل الربيع على مذهب اهل الحساب والتعديل ومذهب بقراط وجالينوس وعلماء الاطبّاء،

١٨ يكون فيه ارتفاع الشمس نصف النهار اثنتين [b] وخمسين درجة ونصف وظل كل شى مثل ثلثة ارباعه [c]،

١٩ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وخمسان ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله وهو اعدل اوقات الشهر،

٢٠ فيه [d] تحلّ الشمس بالحمل على مذهب السندهند وهو الاعتدال عندهم،

---

a) Man. فى. *b*) Man. اثنين. *c*) Man. رباعه. *d*) Man. فى.

XVI. In ipso permutatur Sol de Piscibus ad Arietem secundum experimentatorem [1], et in ipso equantur nox et dies equalitate vernali.

XVII. Postremum tempus hiemis et principium temporis veris secundum intentionem calculatorum et equatorum, et intentionem Ypocratis et Galieni et sapientum medicorum.

XVIII. Altitudo Solis in eo in meridie est quadraginta duorum graduum et medietatis, et umbra omnis rei est equalis tribus quartis sui status.

XIX. In eo occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et due quinte, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei, et est temperatius horarum crepusculi vespertini.

XX. In ipso descendit Sol in Ariete secundum intentionem Sindi Indi, et est equalitas apud eos.

---

[1]) L. plurimum.



٢١ مكنيطس رابع * وفيه للعاجم عيد التحام الكلمة فى مشيمة مريم [a] ؛

٢٢ فيه للعاجم عيد تحويل سنى العالم الشمسية وهو ابتداء الزمن عندهم ومُوَاقِت [b] فصحهم فلا يتقدم قبل ذلك بيوم ؛

٢٣

٢٤ فيه ابتداء نوء العوا ثلاث ليال شبهت بكلاب تتبع الاسد وقيل انها زورا الاسد وهو نوء رغيم غير [c] مذكور ويطلع

---

a) Dans le man. il y a des points sur cette phrase, ce qui semble indiquer que le copiste a voulu la biffer. b) Man. والمواقت. c) Ce mot manque dans le man.

XXI. Magnetis quarta, et in ipso est christianis festum.

XXII. In ipso est christianis festum revolutionis anni mundi solaris, et est inceptio temporis apud eos, et principium horarum Pasche eorum; non enim precedit ante illud per diem.

XXIII.

XXIV. Ortus evacuatorii postremi cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius

Occasus alaugue [1] hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius

In eo est inceptio noe alaugue [1] tribus noctibus. Et similatur canibus sequentibus leonem. Et dicitur quod ipse est due anche leonis, et est noe inrememorata [2]. Et oritur eva-

---

[1]) L. alangue. [2]) L. en deux mots: in rememorata.

الفرغ الموخر رقيبا لـه[a] وهذا النوء اوّل انـواء الربيع ويسمّى مطره[b] صيفا،

٢٥ ما عبّ فيه من الرياح اضرّ بالباكور وعقد[c] الثمار بعصفه،

٢٦

٢٧ جبسياقو،

٢٨ مكنيطس خامس،

٢٩ مـا هبّ فـيـه من الريـاح او فـى اليومين بعده فقوى عاصف فى اكثر الامر،

٣٠

٣١

وفى هذا الشهر مما لم ينظم على جدول ولم يدخل فى

---

a) Man. لها. b) Ce mot manque dans le man. c) Man. وعقد.

cuatorium postremum oppositum ei. Et hec quidem anoe est prima anoe vernalium. Et nominatur pluvia eius estas.

XXV. Quod flat in eis ex ventis nocet albacoris (*id est primis ficubis*) et coagulationi fructuum propter procellositatem suam.

XXVI.

XXVII.

XXVIII. Magnetis quinta.

XXIX. Quod flat in eo ex ventis aut in duobus diebus post ipsum, est forte, procellosum secundum plurimum.

XXX.

XXXI.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista:

ثقاف الايام يركب الشجر تركيبا تسميه العامة الترقيع ويقوم بكر الزرع على ساق ويورق اكثر الشجر وفيه تبيض الشاذانقات البلنسية بالجزائر وتحضن ثلثين[a] يوما وفيه يغرس قصب السكر والورد[b] المبكر والسوسن ويبدا عقد الفول في البساتين ويظهر انسمان ويتولد دود الحرير ويخرج حوت الشولى والشابل من البحر الى الانهار ويغرس المقاث ويزرع القطن والعصفر والبادنجان وفيه ينفذ * الكتب الى[c] العمال في ابتياع الخيل للاملاك[d] ويظهر دبيب الجراد فيومر بعقرها[e] ويزرع الترنجان والمردوش وتسافد الطواويس والبلوج واليمام وكثير من الطير٬

---

a) Man. ثلثين. *b*) Le verbe manque; on pourrait lire ويظهر الورد. *c*) Au lieu de ces deux mots, le man. porte كتاب. *d*) Man. للاملان. *e*) Le man. a ه, au lieu de ها.

Inseruntur ficus insitione quam nominat vulgus alterchia [1], et eriguntur primitive segetes super crus, et plures arbores frondescunt. Et in ipso ponunt ova falcones Valentie in insula, et incubant super ova triginta diebus usque ad principium Aprilis. Et in ipso plantantur canne zuccari et apparent prime rose et lilia primitiva. Et incipit coagulatio fabarum in ortis, et apparent coturnices, et generantur vermes sete. Et egrediuntur pisces sturiones et savali ex mari ad fluvios, et plantantur cucumeres, et seminantur cotun et crocus ortulani, et in ipso mittuntur epistole ad baiulos in emptione equorum ut ducantur regibus. Et apparet ambulatio locustarum, et precipitur ut interficiantur. Et seminantur melissa et maiorana, et coeunt pavones, et ciconie, et turtures, et multe avium.

---

[1]) L. aliter achoa.

شهر ابريل

وهو بالسريانية نيسان وبالقبطية برموده[a] ،

ايام شهر ابريل عددها ثلثون يوما[b] وبرجه الحمل وله من المنازل النطح والبطين[c] وثلث الثريا وهو من فصل الربيع ومزاجه الحر والرطوبة ومشاكلته لطبع الهواء وسلطانه للدم وافضل ما استعمل فيه من المآكل والمشارب والحركات والمساكن ما اعتدل تسخينه وتحليله وقل فضله ويتعاهد نقص الامتلاء بالفصد والدواء ويوافق هذا الفصل اصحاب الامزجة المعتدلة بالمشاكلة واصحاب الطبائع[d] الباردة بالمضادة

a) Man. برموده. b) Man. يوم. c) La copulative manque dans le man. d) Man. الطبيع.

MENSIS APRILIS

latine, et est syriace Nisan, et egyptiace Parmudhi. Et habet ex epactis VII, et est aërius.

Numerus dierum est triginta dies. Et signum eius est Aries Et habet ex mansionibus alnataha et albutain[1] et tertiam althoraie, et est ex tempore[2] veris. Et complexio eius est calor et humiditas. Et similitudo eius est nature aëris, et dominium eius est sanguis. Et melius quod administratur in eo, ex cibis[3] et potibus et motibus et habitaculis, est cuius calefactio equatur et resolutio, et minorantur superfluitates eius. Et assiduatur minutio sanguinis per flebothomiam et medicinam. Et convenit hoc tempus habentibus complexiones equales per similitudinem, et habentibus naturas frigidas et siccas per contrarietatem. Et est temperatius tem-

1) L. albutam. 2) L. temporis. 3) L. cibus.



وهو اعدل الازمان[a] ، واوفقها لكلّ الاسنان[b] ، فى كلّ البلدان ،،

١ النهار فيه من * اثنتى عشرة[c] ساعة وثلثين والليل من احدى عشرة[d] وثلث ويغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة ونصف ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله ،

٢ ارتفاع الشمس فيه نصف النهار ثمان وخمسون درجة وخمسة اسداس وظل كل شىء مثل ثالثة اسداسه ونصف سدسه ،

٣

٤ مكنيطس سادس ،

٥

---

a) Man. الزمن. b) Man. الانسان. c) Man. اثنى عشر. d) Man. عشر.

porum, et magis conveniens omnibus etatibus, et in omnibus regionibus.

I. Dies in eo est duodecim horarum et duarum tertiarum, et nox undecim horarum et tercie. Et occidit crepusculum vespertinum quando preterit ex nocte hora et media. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale ei.

II. Altitudo Solis in eo in meridie est quinquaginta octo graduum et quinque sextarum. Et umbra omnis rei in eo est equalis tribus sextis eius et medietati sexte eius.

III. Festum Theodosie virginis.

IV. Magnetis sexta. Et festum sancti Ysidori archiepiscopi yspalensis.

V.

٦ فيه نوء السماك الاعزل خمس ليال وهو نوء غزير قَلّما يخلفْ ويطلع بطن الحوت رقيبه مع الفجر ونوءه من انواء الربيع ويسمّى مطره[a] صيفًا ‌،

٧

٨

٩

١٠

١١ مكنيطس سابع وهو اخرها على مذهب الروم، جبسياقو[b] ،

---

a) Ce mot manque dans le man. b) Se trouve sur la marge.

VI. Ortus ventris piscis cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○○ ○ ○ ◯ ◯ ○ ○ ○○ ○

Occasus asimek hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ◯

In eo est noe asimek alahazel quinque noctibus. Et Arabes ponunt ipsam crus leonis, et asimek arami crus aliud, et est noe exuberans, raro fallit. Et oritur venter piscis oppositus ei cum crepusculo matutino. Et dicunt Arabes quod pluvia eius continuat alcharait [?]; et est terra que non compluitur existens inter duas terras complutas, et eius noe est ex anoe vernalibus. Et nominatur pluvia eius estas.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI. Magnetis septima, et est postrema earum secundum intentionem Romanorum.

١٢

١٣ فيه وفى ثلاثة بعده تهبّ ريح تعرف[a] بشرقى التفاح[b] يخاف منها على الثمار فان اخطأتها سلمت باذن الله ويخاف منها على المراكب ان تعطب فى البحر،

١٤ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وثلثة[c] اسداس ونصف سُدس ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله،

١٥ فيه تنتقل الشمس الى الثور بالممتحن وفيه تطلق فحول الخيل على الرمك فى المراثن[d] ومدّة حملها احد[e] عشر شهرا،

---

a) Man. يعرف. b) *Sic;* faut-il lire النُّفّاح? c) Man. وثلثا. d) Man. المداثن; de même dans le man. d'Ibn-al-Auwâm (II, 492, l. 15), et aussi (II, 439) دزاين; voyez plus haut, p. 37, n. *b*. e) Man. احدى.

XII.

XIII. In eo et in tribus post ipsum flat ventus qui cognoscitur orientalis esuflatio, ex quo timetur super fructus. Quod si erraverit ab eis salvantur auxilio Dei. Et timetur ex eo supra naves quod pereant.

XIV. In eo occidit crepusculum vespertinum quando preterit ex nocte hora et tres sexte. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale ei.

XV. In ipso permutatur Sol de Ariete ad Taurum per experimentatorem. Et in ipso absolvuntur masculi equi super equas in maritimis ut concipiant post complementum partus earum. Et spacium portationis earum ab hora conceptionis earum usque ad partum ipsarum est undecim menses.

١٦ النهار فيه من ثلث عشرة^a ساعة وسُدْس والليل من عشر^b ساعة وخمسة اسداس

١٧ ارتفاع الشمس نصف النهار ثلث^c وستون درجة واربعة^d اخماس وظلّ كلّ شيء مثل نصفه

١٨

١٩ فيه نوء الغفر ثلاث^e ليال وقيل ليلة ولم يذكر فيه مطر ويطلع النطح^f رقيبه وهو من انواء الربيع وما نتج بعد

a) Man. عشر. b) Man. عاشر. c) Man. ثلثة. d) Man. واربع. e) Man. ثلاثة. f) Man. البطن.

XVI. Dies in eo est tredecim horarum et sexte, et nox decem horarum et quinque sextarum hore.

XVII. Altitudo Solis in eo in meridie sexaginta trium graduum et quattuor quintarum [1]. Et umbra omnis rei in ipso in meridie est equalis medietati eius.

XVIII.

XIX. Ortus anathaha cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ° °

Occasus algafr [2] cum hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○ ○

In eo est noe algafr [2] tribus noctibus et dicitur nocte una, et non rememoratur in ea [3] pluvia, et oritur opposita eius, et est anataha [4]. Et estimant Arabes quod illud quod nascitur ex camelis post anoe algafr [2] est male nativitatis, quoniam

[1]) L. quinque. [2]) L. algasr. [3]) Ce mot manque chez L. [4]) L. anatcha.

نوء الغفر من الابل فهو شرّ النتاج ويسمّى ما نتج فيه هُبَع والرُبَع[a] اكبر منه واقوى

٢٠ فيه تحلّ الشمس ببرج الثور على مذهب السندهند

٢١

٢٢ فيه للعاجم عيد فلف[b] الحوارى شَ جورج

٢٣ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وستّة اعشار وثُلث عُشر[c] ويطلع الفجر اذا بقى *من الليل[d] مثله

٢٤ هو اخر مواقت فصح العاجم واكبر اعيادهم لا يتأخر بعد البتّة

a) Man. الرُبع, avec le *zâ* et sans la copulative. b) Man. فلج.
c) Man. عاشر. d) Ces deux mots manquent dans le man.

speratur in eo calor et festinat ipsum hiems a virtute, et nominatur quod nascitur in eo ubaon, et quartum est maius eius, et est fortius, et est ex vestigio vernali.

XX. In eo descendit Sol in signum Tauri secundum intentionem Asind Indi, et in ipso est festum Secundini martyris in Corduba in vico Tiraceorum[1].

XXI.

XXII. In ipso est christianis festum Filippi apostoli in domo almegdis (*id est Ierusalem*).

XXIII. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preterit ex nocte hora et sex decime et tertia decime, et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale ei.

XXIV. In ipso est festum sancti Gregorii in civitate Granata.

1) L. Uraceorum.

٢٥ ش مرقو،

٢٦

٢٧ فيه ابتداء مطر النيسان الذى يقال انه يختمر به العجين بلا خمير ويسمّونه .... [a] وبه يتمّ زرع الاندلس باذن الله،

٢٨

٢٩

٣٠ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وسبعة اعشار ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله،

a) Ce mot est altéré dans le man., qui porte ش à la fin de la ligne, et شتتتس au commencement de la ligne suivante.

XXV. Est postremus horarum pasce christianis, et est maior festivitatum eorum, et in eo est festum Marchi evangeliste discipuli Petri, in Alexandria.

XXVI.

XXVII. In ipso incipit pluvia anisan que dicitur fermentare massam sine fermento. Et christiani nominant hanc diem usque ad septem, septem missos, Torquatum et socios eius, et dicunt ipsos septem nuncios. Et per eam complentur semina auxilio Dei. Et in ipso est festum Bislo [1] martiris.

XXVIII.

XXIX.

XXX. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preterit ex nocte hora et septem decime, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei. Et in ipso est festum sancti Perfecti [2] et sepulcrum eius est in civitate Corduba.

1) *Sic;* Libri propose: Basilii, et dans le *Martyrologium Romanum* on le trouve en effet sous le 26 avril. 2) L. Perficii.

وفى هذا الشهر مما لم ينظم على جدول ولم يدخل
فى ثقاف الايام يعمل ماورد وشرابه ودهنه ومربّبه وفيه يجمع
نوار البنفسج وشرابه ودهنه ويعمل شراب الشهترج وفيه يظهر
القثا ويذكّر النخل ويقلّم سعفه ويبدا العنب البكير يعقد
وينوّر الزيتون ويعقد التين وفيه تخرج فراخ الشاذانقات
البلنسية من بيضها ثم تكتسى بالريش الى ثلثين يوما[a] ثم
تظهر الاخشاف[b] وفيه تضرب اوتاد الاترنج ويغرس قضبان
الياسمين ويخرج اصل الشقاقل ويعمل مربّبه ويظهر النعمان
والجلنار ولسان الثور ونوار غافث وحشيشه ويصنع عصارته

a) Man. يوم. b) Man. الاشراف.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, ista: Fit aqua rosata et sirupus eius, et conditum eius, et oleum ipsius. Et in ipso colligitur flos violarum, et fit sirupus eius, et conditum ipsius, et oleum eius. Et in ipso fit sirupus de fumo terre, et in eo apparent cucumeres, et palme adhibentur masculi, et abscinduntur rami eius, et incipit uva primitiva coagulari, et florent olive, et coagulantur ficus, et in ipso egrediuntur pulli falconum [1] valentinorum ex ovis suis; deinde vestiuntur pennis usque ad triginta dies, et apparent innuli [2] cervorum. Et in ipso figuntur paxilli citri, et plantantur rami sambaci, et extrahuntur radices squille, et fit conditum eius, et colliguntur flores papaveris rufi, et balaustie et buglosse, et flores eupatorii, et herbe eius, et arte fit succus eius, et seminantur alchana et ozimus et alcanavet, et semi-

[1]) L. falcorum. [2]) L. canuli.

وتزرع الحنا والحبق والقنبيط ويزرع الارز واللوبيا البستانية وينقل القرع البكير من مصاطب الزبل والبادنجان ويزرع اللفاح والخيار وتبيض الطواويس والبلوج وكثير من الطير،

شهر مايه

وهو بالسريانية ايار وبالقبطية[a] بشنس،

عدد ايامه ٣١ وبرجه الثور وله من المنازل ثُلْثا الثريا والدبران وثلثا[b] الهقعة واوّله من فصل الربيع وحكمه كحكم ما قبله واخره من فصل القيظ على مذهب الحكماء فيكون مزاجه الحرارة واليبس فى اعتدال ومشاكلته لطبع النار

a) Man. والقبطية. b) Man. وثلثه.

nantur rizus et faseoli ortulani, et permutantur cucurbite tempestive ex locis stercorosis qui sunt iuxta parietes, et melongie, et seminantur mandragora et citroli, et pariunt ova pavones, et ciconie, et multe aves, et incipiunt incubare ovis.

MENSIS MAII

latine, et est syriace Aiar, et egyptiace Iesnus[1]. Et habet ex epacta duo, et est igneus.

Numerus dierum eius est triginta unus dies et signum eius est Taurus. Et habet ex mansionibus duas tercias althoraie, et aldeberan, et duas tercias alhaca. Et principium eius est ex tempore veris. Et iudicium eius est sicut iudicium eius quod est ante ipsum. Et postremum eius est ex tempore estatis secundum intentionem sapientum. Et complexio eius est caliditas et siccitas. Et eius similitudo est nature ignis,

[1]) Il faut: Besenus (aujourd'hui Bechens, بَشَنْس, en Egypte).

وسلطانه للمرّة الصفراء وافضل ما استعمل فيه من المطاعم والمشارب والمساكن والحركات ما مال الى^a التبريد والترطيب وعدّل الاجسام ويوافق هذا الفصل اصحاب الامزجة الباردة الرطبة والاسنان^b المتناهية وينافر اصحاب الامزجة الحارّة اليابسة والاسنان النامية ٭

ا فيليف وجاقمى ٭ النهار فيه من ثلث عشرة^c ساعة واربعة اخماس والليل من عشر ساعات وخُمس ويغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وسبعة اعشار ساعة ويطلع الفجر اذا بقى منه مثله ٭

---

a) Ce mot manque dans le man. b) Même remarque. c) Man. عشر.

et dominium eius est colere rubee. Et melius quod administratur in eo, ex cibariis et potibus et motibus et habitaculis, quod declinat ad infrigidationem et humectationem et equat corpora. Et convenit hoc tempus habentibus complexiones frigidas et humidas, et habentibus etates que sunt in statu. Et est inconveniens habentibus complexiones calidas et siccas, et etates que sunt in augmento.

I. Dies in eo est tredecim horarum et quattuor quintarum, et nox est decem horarum et quinte. Et occidit crepusculum vespertinum quando preterit ex nocte hora et septem decime, et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale ei. Et in eo est christianis festum Torquati et sociorum eius, et sunt septem nuncii, et festivitas eius est in monasterio Gerisset, et locus eius Keburiene.

II. Ortus albotain cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○ ○

٢ نوء الزبانة ثلث ليال وهو كثير الرياح الشمالية ويطلع البطين رقيبًا له مع الفجر وفيه للعجم عيد[a] فلج الشماس المقتول باشبيلية ، جبسياقو ،

٣ فيه اخر مطر النيسن وفيه للعجم عيد الصليب[b] *ويسمّونه شنت قروس[c] ويزعمون انهم وجدوا صليب[d] المسيح مرميا ببيت المقدس ،

٤

٥ فيه ابتداء اهل السواحل بالحصاد كمالقة وقرطبة وشذونة وتدمير وشبهها ،

---

a) Ce mot manque dans le man. *b*) Man. الصلاب. *c*) Dans le man., qui a ويسموه, ces mots se trouvent par erreur sous le 2°, après باشبيلية. *d*) Man. اصلب.

Occasus azubene hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○

In ipso est noe azubene tribus noctibus, et est multorum ventorum septentrionalium calidorum, et oritur albutain oppositus ei cum crepusculo matutino. Et in eo est latinis festum Felicis diaconi interfecti in civitate Yspali.

III. In eo est postremus pluvie nisan, quem nominant christiani septem nuncios. Et in ipso est christianis festum crucis, quia in ipso fuit inventa crux Christi sepulta Ierusalem. Et festum eius est in monasterio Pinnamellar et monasterio Catinas.

IV. In eo est latinis festum Treptecis[1] virginis in civitate Estiia.

V. In ipso incipiunt illi qui sunt in maritimis Cordube et Malache et Sudune[2] et Mursie, metere ordeum.

---

1) Ce nom est sans doute altéré. 2) L. Suduna.

٦

٧

٨

٩

١٠ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليلة ساعة واربعة اخماس ويطلع الفجر * اذا بقى[a] من الليل مثله ،

١١

١٢

١٣

١٤ النهار فيه من * اربع عشرة[b] ساعة وسدس والليل من

---

a) Man. اذ مضى. b) Man. اربعة عشر.

VI.

VII. In eo est latinis festum Esperende et interfectio eius, et est in Corduba. Et sepulchrum eius est in ecclesia vici Atirez.

VIII.

IX.

X. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preterit ex nocte hora et quattuor quinte, et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale ei.

XI.

XII. In eo est festum Victoris et Basilii in Yspali.

XIII.

XIV. Dies in eo est quattuordecim horarum et sexte, et nox est novem horarum et quinque sextarum. Et altitudo

تسع ساعات وخمسة اسداس وارتفاع الشمس نصف النهار
اثنتان[a] وسبعون درجة واربعة اخماس وظل كل شىء مثل ثُلثه ،
١٥ فيه نوء الاكليل[b] وهو راس العقرب اربع ليال وهو غير
محمود وتطلع الثريا وهذا اوّل وغرات الحرّ والبوارح وهى
رياح الصيف الحارّة ذوات[c] العجيج وحينئذ يهيج النبات
وتجفّ[d] وهو من انواء العقرب ويسمّى مطره الدفىء ،

a) Man. اثنين. b) L'article manque dans le man. c) Man. ذات.
d) Man. ويجف.

Solis in eo in meridie est septuaginta duorum graduum et quattuor quintarum. Et umbra omnis rei in ipso est equalis tercie eius.

XV. Ortus althoraie[1] cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius

Occasus corone hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius

In ipso est noe corone, et est caput scorpionis, quattuor noctibus, et est illaudabile propterea quod fortis fit calor, et propter timorem occasionum et egritudinum, et oritur opposita ei illa que est althoraie. Et hoc est principium guaiarat (*id est caloris subito venientis*) calidarum, et albuherei, et sunt venti estatis calidi hyantes estuationem, et tunc stimulantur plante, et exsiccantur, et est ex anoe scorpionis, et nominatur pluvia eius fervens.

1) L. althorne.

١٦ فيه تحلّ الشمس فى الجوزاء على مذهب اهل الممتحن ٬

١٧ فيه تسامت الشمس بئر[a] زمزم نصف النهار ويرى[b] قرصتها فى قيعان الابار بمكّة ولا يكون لشخص قائم ظلّ فى انتصاف النهار ٬

١٨ فيه يكون ظلّ نصف النهار بمكّة منقلبة الى الجنوب من هذا النهار الى خمسة عشر يوما[c] ماضيا من يوليه ٬

١٩

٢٠

٢١

a) Correction sur la marge; dans le texte ببئر. b) Man. وهى. c) Man. يوم.

XVI. In ipso permutatur Sol de Tauro ad Geminos per experimentatorem.

XVII. In ipso directe descendit (*vel ibat*) Sol super medium puteorum Meche in meridie, et videtur rotunditas eius in fundis puteorum in Mecha, et non est omni individuo erecto umbra apud mediationem diei.

XVIII. In ipso est umbra omnis rei in Mecha conversa ad partem meridiei, ab hoc usque ad quindecim dies transactos ex iulio [1].

XIX.

XX. In ipso est festum Baudilli [2] martiris in civitate Nemesete.

XXI. In ipso est festum Mantii [3] in Yspania in Elbore.

[1]) L. iunio; comparez sous le 15 juillet. [2]) L. Banduli. [3]) L. Mantu; il s'agit de S. Mancius, premier évêque d'Ebora (anciennement Elbora); voyez *Esp. sagr.* III, 150.

٢٢ فيه تحلّ الشمس برج الجوزاء على مذهب السندهند[a] ،

٢٣

٢٤

٢٥ فيه يبدا بحصاد الشعير بقنفانية قرطبة وغيرها على الامر الاعمّ ،

٢٦

٢٧

٢٨ فيه نوء قلب العقرب ليلة وهو غير محمود والعرب

a) L'article manque dans le man.

XXII. In ipso descendit Sol in signum Geminorum secundum intentionem Sindi Indi.

XXIII.

XXIV.

XXV. In ipso incipiunt secare ordeum in campestribus Cordube et aliis secundum res comunitatis [1].

XXVI.

XXVII.

XXVIII. Ortus Aldebaran cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○ ○ ○ ○

Occasus cordis hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○ ○

In ipso est noe cordis Scorpionis nocte una, et est illaudabilis, et Arabes quidem subsannant eam, et abhorrent iter [2]

[1]) L. comitatis. [2]) L. abhorrent; item.

تتشآم به[a] وتكره[b] السفر اذا نزل القمر بالعقرب ويطلع الدبران
ويسمّى مطر هذا النوء الدّفئيّ والولى وهذا الوقت من وغرات
الحرّ،

٢٩

٣٠

٣١ يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعتان ويطلع
الفجر اذا بقى[c] من الليل مثله،

وفى هذا الشهر مما لم ينظم على الجدول ولم يدخل
فى ثقاف الايام يوجد الفريك ويعقد الزيتون والعنب ويعمل
النحل العسل ويظهر باكور التفاح والكمثرى وعيون البقر

---

a) Man. فبه. b) Man. ويكره. c) Man. مضى.

quando descendit Luna in Scorpionem; et oritur cum casu, scilicet casu cordis, Aldebaran opposita ei. Et hec anoe Scorpionis, et nominatur pluvia eius calida et fervens. Et hec hora est ex horis caloris.

XXIX.

XXX.

XXXI. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte due hore, et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale ei.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Inveniuntur alfarik[1] (*id est spice tritici cum ustulantur*), et coagulantur olive et uve, et faciunt mel apes, et apparent primitiva malorum et pirorum et prunorum, et crisomila et

---

[1]) L. alfardi.

والبرقوق والقثا والحبّ الملوك ويعمل مربّب الجوز وشراب
التفاح الشّعْبيّ[a] ويجمع بزر الخشخاش ويعمل شرابه ويطيب
الجميز بالمشرق ويجمع بزر الشهترج وبزر الكرفس وبزر الشبث
وبزر حى العٰلم والخشخاش الاسود والخردل والحرف والطراثيث
ويعمل عصارته ونوار البابونج ويعمل دهنه وفيه تخرج الكتب
فى القرمز والحرير والغاسول للطراز ويعمل رقوق الاخشاف
والغزلان الى اخر شهر يوليه وتتقرنص البزاة والشاذناقات[b]
وتبقى فى القرنصة الى اوّل اغشت او الى اخره على قدر
قوّتها وصحّتها وتخرج فراخ البزاة والسافات[c] من بيضها

a) Man. الشعيبى ; voyez mon *Glossaire des mots espagnols dérivés de l'arabe*, p. 352. b) Man. والشانقانات. c) Man. والسفاه. Dans le *Vocabulista* de Florence, on trouve sous *accipiter:* ساف, pl. سافات et سيقان.

cucumeres et cerasa. Et fit conditum de nucibus, et sirupus de malis sabiis, et colligitur semen papaveris, et fit sirupus eius; et fiunt bone aliumeiz[1] in Oriente, et colligitur semen fumi terre et semen apii et semen aneti et semen sempervive et papaveris nigri et sinapis et nasturcii et tarathit, et fit succus eius; et flos camomille, et fit oleum eius. Et in ipso mittuntur epistole baiulis ad colligendas granas et ablutiones et sericum ad tiracia; et fiunt pergamena ex innulis cervorum et gazelorum usque ad finem mensis Iunii. Et ponuntur in muta accipitres[2] et falcones, et remanent in muta usque ad principium Augusti aut ad finem eius, secundum quantitatem virtutis eorum et sanitates ipsorum, et egrediuntur pulli asipheti (*id est eristarelle*[3]) et accipitrum ex ovis suis, et vestiuntur pennis usque ad triginta dies. Et

[1]) L. aliumetz. [2]) L. ancipitres. [3]) Un tel mot m'est inconnu.

وتكتسى بالريش الى ثلثين يوما[a] وتقبل الغرانق الصيفية من
الجزائر وتفرخ الطواوس والدجاج البحرية والبلارج[b] واليمام
والفراطل ،

شهر يونيه

وهو بالسريانية حزيران وبالقبطية بونه[c] ،

عدد ايامه ثلثون وبرجه الجوزاء وله من المنازل ثلث الهقعة
والهنعة والذراع وهو من فصل القيظ وطبعه الحرارة واليبس
ومشاكلته لطبع[d] النار وسلطانه للمرة[e] الصفراء وافضل ما استعمل

---

a) Man. يوم. *b*) Man. والبرلج. Comme l'auteur donne ailleurs aux cigognes le nom de البلوج, je dois observer que le ر est écrit ici très-distinctement. *c*) Man. تونه ou تيبه. *d*) Ce mot manque dans le man. *e*) Man. مرة.

veniunt grues estive ex insulis. Et pavones faciunt filios, et galline marine, et ciconie, et turtures, et passeres, et multe avium.

MENSIS IUNIUS

latine, et est syriace Haziran [1], et egyptiace Buni. Et habet ex epacta quinque, et est ventosus.

Numerus dierum eius est triginta dies, et signum eius est Gemini, et habet ex mansionibus terciam alhaca et alhana et adiraha, et est ex tempore estus, et natura eius est caliditas et siccitas, et eius convenientia est nature ignis, et caliditati eius, et dominium eius est colera citrina. Et melius

---

[1]) L. Hazizaran.

فيه[a] ما بَرَّد ورطّب وعدَّل الاجسام وقلَّل[b] من تحليل رطوبتها
ويوافق هذا الفصل اهل الامزجة الباردة الرطبة والاسنان
المتناهية وينافر من كان مزاجه *حارًّا يابسًا[c] ....[d] الا
الاطفال فانهم يحتملونه لرطوبة[e] اجسامهم والبرد لشدّة حرارتهم،

١ النهار فيه من *اربع عشرة[f] ساعة ونصف والليل من
تسع ساعات ونصف ويغيب الشفق بعد ساعتَيْن من الليل
ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله،

٢ ارتفاع الشمس فيه خمس[g] وسبعون درجة وثُلْث نصف
النهار وظل كل شيء مثل رُبْعه وعُشْر رُبْعه،

---

a) Ce mot manque dans le man. b) Man. وقليل. c) Man. حار يابس.
d) Un blanc dans le man. e) Man. للرطوبة. f) Man. اربعة عشار.
g) Man. خمسة.

quod administratur in eo est quod infrigidat et humectat et temperat corpora, et minorat ex resolutione humiditatum eorum. Et convenit hoc tempus habentibus complexiones frigidas, humidas, et etates que sunt in statu, et est inconveniens ei cuius complexio est calida et sicca, et cuius etas est crescens, exceptis infantibus; ipsi enim tolerant calorem propter humiditatem corporum suorum, et frigus propter vehementiam caloris eorum.

I. Dies in eo est ex[1] quattuordecim horis et media, et nox ex novem et media. Et occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt ex nocte due hore, et oritur crepusculum matutinum quando remanet ex nocte equale ei.

II. Altitudo Solis in eo in meridie est septuaginta quinque gradus, et umbra omnis rei in eo est equalis quarte eius et decime quarte ipsius.

---

[1]) Ce mot manque chez L.

٣ فيه للعاجم تنقيل جسد طوما الحوارى من مقبرته بالهند بمدينة كلامانية الى مدينة ارهاء[a] من مدائن السريانيين

٤

٥ فيه وفى ما قبله من الشهر يصلح صيد الافاعى وعمل اقراصها للترياق

٦

٧

٨

٩ جبسياقو

---

a) = الرُّهاء, cf. Ritter, *Erdkunde*, XI, 337; man. ارميا.

III. In ipso est christianis festum translationis corporis[1] Thome apostoli ex sepulchro eius in India in civitate Calamina ad civitatem Edessam, que est ex civitatibus Sirorum.

IV.

V. In ipso et in eo quod est ante ipsum ex mense convenit venari viperas et facere trociscos earum intrantes in tiriacha.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X. Ortus alhaca cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius

O
O O

Occasus axula (*axevalati*) hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius O O

---

[1]) L. corpori.

١٠ فيه نوء الشولة ثلث ليال وهو شولة العقرب[a] ولم يذكر العرب نوءها بمطر ولا غيره وتطلع الهقعة[b] وفى هذا الوقت تكون بوارح الجوزاء ويرجع عساكر[c] العرب من بواديهم الى اوطنهم ومياههم[d] وهو من انواء العقرب ويسمّى مطره الدَّثَئِىّ[e] والدَّفَئِىّ،

١١

١٢ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعتان ونصف سُدس ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله،

١٣

١٤

١٥ جبسياقو، فيه تعزل فحول الخيل عن الرمك وتبقى

a) Le man. ajoute وتسمى. b) Le man. ajoute والهنعة. c) Man. عكر. d) Man. ومياواهم. e) Voyez Lane sous دَفَئِى.

In ipso est noe axulati Scorpionis, et est aculeus eius, tribus noctibus, et non rememorantur Arabes noe eius cum pluvia neque cum alio, et oritur casu eius Alhacha, et in hac hora sunt fervores Geminorum. Et redeunt exerciti Arabum ex villis suis ad domos suas et aquas suas, et est ex anoe Scorpionis, et nominatur pluvia eius calida et fervens.

XI.

XII. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte due hore et medietas sexte hore, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

XIII. In eo est christianis festum Julitte.

XIV.

XV. In eo separantur emisarii equi ab equabus post complementum conceptionis earum, et complementum impregna-

منفردة بعد تمام علوقها[a] عن الفحول الى وقت وضعها وذلك
فى نصف من ابريل ،

١٦ النهار فيه من اربع عشرة[b] ساعة وثلثين وهو اطول يوم
فى السنة والليل من تسع ساعات وثلث وهى اقصر ليلة فى
السنة وارتفاع الشمس ست وسبعون درجة وثلث وظل كل
شىء مثل ربعه نصف النهار وفيه للعاجم عيد ادريان، فيه
تحتل الشمس ببرج السرطان بالممتحن[c] ،

١٧ فيه للعاجم عيد شرياق وبولة[d] المقتولين بمدينة
المريذ ،

---

a) Man. علكم. b) Man. عشر. c) Cf. le 17 dans le texte latin, et le 18 dans le texte arabe. d) Man. بولة ; Cyriacus et Paula dans le *Martyrologium Romanum*, sous le 18 juin.

tionis earum, et remanent eque singulares ab emisariis usque ad horam partus earum. Et illud est usque ad medietatem Aprilis.

XVI. Dies in eo est quattuordecim horarum et duarum terciarum, et est longior dies in anno, et nox est novem horarum et tercie[1], et est brevior nox in anno. Et altitudo Solis in eo est septuaginta sex gradus et tercia. Et umbra omnis rei[2] in ipso in meridie est equalis quarte eius. Et in ipso est latinis festum Adriani et sociorum eius, in civitate Nicomedia.

XVII. In ipso permutatur Sol de signo Geminorum ad signum Cancri per experimentatorem, et consumatur in eo tempus veris, et ingreditur tempus estatis secundum intentionem Arabum. Et in ipso est festum in monasterio Lanitus.

---

[1]) L. tercia. [2]) L. et.

١٨ فيه تنتقل الشمس من برج الجوزاء الى برج السرطان بالممتحن وينقضى[a] فيه فصل الربيع ويدخل فصل القيظ على مذهب العرب،

١٩ فيه للعجم عيد جرواش وبروطش المقبورين بمديلان،

٢٠ فيه يبدا بحصاد القمح فى اكثر المواضع واعمّ الاعوام،

٢١ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعتان[b] وثُمْن ويطلع الفجر فيه *اذا بقى من الليل[c] مثله وهو غاية ما يبلغ ويرجع فى النقصان،

٢٢

---

a) Man. وتنقضى. b) Man. ساعتين. c) Ces mots manquent dans le man.

XVIII. In ipso est festum Quiriaci[1] et Paule interfectorum in civitate Cartagena, et festum utriusque in montanis sancti Pauli in . . . .[2] Cordube.

XIX. In ipso est christianis festum Gervasii et Protasii interfectorum in civitate Mediolani.

XX. In ipso incipiunt metere triticum in pluribus locis et in pluribus annis.

XXI. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte due hore et octava. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei; et est ultimus status eius; deinde convertitur redeundo.

XXII.

XXIII. Ortùs alhana[3] cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius O O

---

1) Voyez p. 63, note *d*. 2) L. donne: vifi. 3) L. alhacha.

٢٣ فيه [a] تحتلّ الشمس ببرج السرطان على مذهب السندهند وفيه نوء النعائم [b] ليلة وهو غير مذكور بمطر وهو من الحميم والبوارح وتطلع الهنعة [c] ،

٢٤ هو يوم العنصرة وفيه حُبست الشمس فى ايام يهوشاع ابن نون عم وفيه ميلاد يحيى بن زكريا النبى عليه السلم ويزعم اهل التجربة ان ما حصد فى ذلك النهار لم يتسوّس ،

٢٥ جوان وفبلو ، يبدأ فيه او فى ما بعده من الشهر بصناعة الترياق الاكبر او ما اشبهه من المعجونات المدخرة لامكان الاعشاب فى هذا الوقت ،

a) Man. فى. b) Man. الخاتم. c) Man. الهقعة.

Occasus alnaim hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius

```
      o o o
    o o o o
    o o
```

In eo descendit Sol in signum Cancri secundum intentionem Sindi Indi, et in ipso est noe alnaim nocte una, et est non rememorata cum pluvia, et est ex ignitis, et in ipso sunt fervores, et opposita ei est alhana [1].

XXIV. Est dies alhansora. Et in ipso retentus fuit Sol super Josue filio Nini prophete. Et in ipso est festum nativitatis Johannis filii Zaccharie. Et extimant experimentatores quod illud quod metitur in eo ex messibus non comeditur a tinea.

XXV. In eo et in illo quod est post ipsum ex mense incipit fieri arte tiriacha maior et quod est simile ei ex confectionibus thesaurizatis, propter possibilitatem herbarum et florum in hac hora, et propter virtutem caloris super commixtionem humorum in illis confectionibus.

1) L. alhaca.

٢١

٢٧

٢٨

٢٩ فيه[a] للعاجم عيد المرسولَيْن المقتولين[b] بمدينة رومة وهما فطرش وفولوس[c] وقبورهما هناك٬

٣٠ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعتان[d] وعُشْر ويطلع الفجر فيه مثله٬

وفى هذا الشهر يخرص الزرع فى الانادر ويتّخذ الهُرّاؤون لقبض العشور ويوجد باكور العنب ويبدا فيه تين السواحل

---

a) Ce mot manque dans le man. b) Même remarque. c) Sur la marge: فويلو ش فير وش. d) Man. ساعتين.

XXVI. In ipso est festum Pelagi, et sepultura eius est in ecclesia Tarsil.

XXVII. In ipso est festum sancti Zoili, et sepultura eius est in ecclesia vici Tiraceorum.

XXVIII.

XXIX. In ipso est christianis festum duorum apostolorum interfectorum in civitate Roma, et sunt Petrus et Paulus, et sepulture eorum sunt illic. Et festum amborum est in monasterio Nubiras.

XXX. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte due hore et decima, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Mensurantur fruges in areis et accipiuntur custodes horreorum ad capiendas fruges quas rustici reddunt, et inveniuntur pri-

ويعقد الجوز ويظهر البطيخ ويعمل شراب الحصرم وشراب التوت
وشراب عيون بقر ويوجد فراخ اليمام ويوخذ...a الايل وتفرخ
البرك البرّية فى الجزائر والبحيرات فاذا طارت تنقلب الى الانهار
ومجارى المياه وفيه تخرج الكتب فى قرون الايل للقسى وفيه
يجمع من الادوية البزرقطونا ونوار الافسنتين ويعمل عصارته
واكليل الملك والاقحوان وبزر الافيثمون والكشوثا والجعدة
والغونتج ونوار القرطم وفيه يزرع الكرنب ثم ينقل فى اغشت
ويطلق فى اوّله الفصد وشرب الادوية

a) Dans le man. صير ou صيد.

mitive uve, et incipiunt ficus in quibusdam maritimis, et coagulantur nuces et pinee, et apparent albateke, et fit sirupus de agresta, et sirupus de moris, et sirupus de prunis, et accipiuntur [1] pulli turturis, et inveniuntur pinguedines cervorum, et faciunt pullos anates campestres in insulis et in maribus [2]; et quando volant pulli earum, permutantur ad flumina et cursus aquarum. Et in ipso mittuntur carte ad colligenda cornua cervorum et hyrcorum silvestrium ad arcus. Et in ipso colliguntur ex medicinis psillium et flos absinthii, et fit succus eius, et mellilotum et alhacoen et semen epithimi et cuscuthe et polium et calamentum et flos cartami. Et in ipso seminantur caules, deinde permutantur in Augusto, et conceditur in principiis eius flebothomia et potare medicinas.

[1]) Le traducteur a lu ويوخذ, au lieu de ويوجد. [2]) L. mensibus.

شهر يوليه

وهو بالسريانية تموز وبالقبطية ابيب

عدد ايامه احد وثلثون يوما[a] وبرجه السرطان وله من المنازل النثرة والطرف وثلث الجبهة وهو من فصل القيظ وطبعه الحرّ واليبس وسلطانه للمرة الصفراء ومشاكلته للنار وافضل ما استعمل فيه من المطاعم والمشارب[b] والحركة[c] والهواء ما برد ورطب وبعد من الاستفراغ والحركة الزائدة ويوافق هذا الفصل اهل الشيخوخية[d] والامزجة الباردة الرطبة وينافر اصحاب الامزجة الحارة اليابسة واهل النمو والحداثة

a) Man. يوم. b) Man. والمشرب. c) Ce mot manque dans le man. d) Man. شخوخية.

MENSIS IULIUS

latine, et est siriace Temuz [1], et egyptiace Eib(eineb) [2]. Et habet ex epacta septem, et est igneus.

Numerus dierum eius est triginta unus dies. Et signum eius est Cancer. Et habet ex mansionibus anathra et atarf et tertiam frontis, et est ex tempore estus. Et natura eius est calor et siccitas. Et dominium eius est colera citrina et convenientia eius est nature ignis. Et melius quod administratur in eo, ex cibariis et potibus et motu et aëre, est quod infrigidat et humectat, et elongat ab evacuatione et motu addito. Et convenit hoc tempus decrepitis et complexionibus frigidis et humidis, et est inconveniens habentibus complexiones calidas et siccas, et illis qui crescunt et adholescentibus.

1) L. Cemuz. 2) Lisez Ebib.

١ النهار فيه من * اربع عشرة[a] ساعة وخمس[b] اعشار ونصف عُشْر والليل من تسع ساعات واربعة اعشار[c] ونصف عُشْر وارتفاع الشمس فيه نصف النهار خمس[d] وسبعون درجة وثلثة ارباع وظل كل شيء مثل رُبْعه وفيه للعجم عيد شيمون ويهود[e] الحواريين المقبورين بارض فارس

٢

٣

٤ فيه يطلع الشعرا الغُمَيْصاء[f] وهى الشامية ورُبّما هبّت فيه ريح رقطا[g] يشتدّ معها وجع العين ويقال ان فى هذا الوقت يذهب البراغث

---

a) Man. اربعة عشر. *b*) Man. وخمس. *c*) Man. عشر. *d*) Man. خمسة. *e*) Man. ونهود. *f*) Man. الغميصة. *g*) Ce mot, qui ne s'emploie pas en parlant du vent, doit être altéré.

I. Dies in eo est ex quattuordecim horis et quinque decimis et medietate decime, et nox ex novem horis et quattuor decimis et medietate decime. Et altitudo Solis in eo in meridie est septuaginta quinque gradus et tres quarte. Et umbra omnis rei in eo est equalis quarte eius. Et christianis in eo est festum Symonis et Iude apostolorum interfectorum in terra Persie.

II.

III.

IV. In ipso oritur assahare[1] algomisa, et est assemia, et fortasse flat in eo ventus turbidus, cum quo fit vehemens dolor oculorum. Et dicitur quod in hac hora pereunt pulices.

---

[1]) L. assahate.

٥

٦ فيه نوء البلدة ليلة ويقال ثلث ليال ويطلع الذراع رقيبها وهو من انواء القيظ التى لم تذكر بمطر ويسمّى مطره اذا جاء الحميم * ويسمّى ايضا رمضيا [a] ،

٧ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعتان ونصف عُشْر ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله ،

٨ فيه ينهى عن شرب الادوية المسهلة وذلك قبل طلوع نجم الكلب عشرة ايام على مذهب ابقراط ،

---

a) Man. وتسمى ايضى رمضية.

V.

VI. Ortus adira cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○

Occasus albelda hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ o

In eo est noe albelda nocte una, et dicitur tribus noctibus, que est similis arcui, et oritur adiraha opposita ei, et est ex anoe estus que non rememoratur cum pluvia, et nominatur pluvia eius quando venit ignita et cinericia.

VII. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte due hore et media, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

VIII. In ipso fit prohibitio a potu medicinarum solutivarum, et illud est ante ortum stelle Canis per decem dies, secundum intentionem Ypocratis, et est assara alhabor [1].

---

1) L. alhahabor; mais c'est l'arabe الشعرى العبور.

٩

١٠ فيه عيد للعاجم عيد قرشتوبل المقبور بانطاكية،

١١ فيه ابتداء السموم الصيفية وهى اربعون يومًا عشرون من هذا الشهر وعشرون من اغشت وفيه عيد مرسيانا المقتولة وقبرها بمدينة قيسارية،

١٢

١٣ جبسياقو،

١٤

١٥ فيه تسامت الشمس وسط بئر زمزم وجميع ابار مكّة ويدخل ضوءها فى قيعانها وترى من اسافلها ولا يكون شىء ظلّ نصف النهار ثم يرجع الظلّ بعد هذا النهار من جهة الجنوب الى الشمال،

IX.

X. In ipso est christianis festum Christofori, et sepulchrum eius est in Antiochia. Et festum eius est in orto mirabili qui est in alia parte Cordube, ultra fluvium, ubi sunt infirmi.

XI. In ipso est inceptio venenosorum estivorum et sunt quadraginta dies, quorum viginti sunt in fine huius mensis, et viginti in principio mensis Augusti. Et in ipso est christianis festum Marciane interfecte, et sepultura eius est in civitate Cesarea.

XII.

XIII.

XIV.

XV. In ipso recte stat Sol super medium putei Zemzem et omnium puteorum Meke, et ingreditur lumen eius in foramina eorum, et videtur ex inferioribus eorum, et non est alicuius rei umbra in meridie; deinde redit umbra ab hoc die a parte meridiei ad partem septentrionis.

١٦ النهار فيه من اربع عشرة[a] ساعة ورُبْع والليل من عشر ساعات غير رُبْع وارتفاع الشمس نصف النهار ثلث وسبعون درجة وخُمْسانِ وظل كل شى مثل سُدْسه وخمسة اسداس سُدْسه ؛

١٧ فيه تحتلّ الشمس برج الاسد بالممتحن وفيه يطلع الشعرى[b] العبور اليمانية ومن طلوعها تكون بوارح الرياح السمومية الصيفية المجفّفة ذوات[c] الحجاج وفيه للعاجم عيد يوشتة وروفينة المقبورتين[d] باشبيلية ؛

١٨

a) Man. عشر. b) Man. الشعر. c) Man. ذات. d) Man. المقبورين.

XVI. Dies in eo est quattuordecim horarum et quarte, et altitudo Solis in eo in meridie est septuaginta trium graduum et duarum quintarum, et umbra omnis rei in eo est equalis sexte eius, et quinque sextis sexte eius. Et nox est ex novem horis et tribus quartis.

XVII. In ipso permutatur Sol de Cancro ad Leonem per experimentatorem, et in ipso oritur assare alhabor[1] aliemenia, et cum ortu eius fiunt fervores ventorum venenosorum, exsiccantium, habentium estuationem. Et dicunt Arabes quod hec est hora vehementioris estus subito venientium calorum, et quod vir sitit inter[2] locum in quem funditur aqua et puteum. Et in eo est latinis festum Iuste et Rufine interfectarum in Yspali. Et festum ambarum est in monasterio Auliati.

XVIII. In ipso est christianis festum Esparati[3], et sepultura eius est in Cartagine magna.

[1]) L. alhahabor. [2]) L. intra. [3]) C'est la forme arabe (cf. le texte arabe sous le 19 juillet) de Speratus; le *Martyrologium Romanum* donne ce nom sous le 17 juillet.

١٩ نوء *سعد الذابح[a] يشبه برجل يذبح شاة وليس بمذكور فى مطر ولا ريح ويطلع رقيبه وهو النثرة وهذا النوء من انواء القيظ ويسمّى مطره الحميم والرمضى وفيه للعاجم عيد اشبراط ومقبرته بقرطاجنة ،

٢٠

٢١ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعتان[b] ويطلع الفجر فى مثله ؛

٢٢ فيه للعاجم عيد مقدالينا[c] ،

---

a) Man. السعد الذباح. b) Man. ساعتين. c) Cette phrase se trouve sur la marge.

XIX. Ortus anathra cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius

Occasus fortune decollantis hora crepusculi matutini. Et hec est for ma eius

In ipso est noe fortune decollantis, similis viro decollanti ovem. Et non rememoratur in pluvia neque in vento, et oritur opposita eius, et est anathra. Et hec anoe est ex anoe estus. Et nominatur pluvia eius quando venit ignita et cinericia.

XX.

XXI. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte due hore. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

XXII. In ipso est festum sancte Marie Magdalene.

٢٣

٢٤ تحتلّ الشمس برج الاسد على مذهب السندهند وفيه للعاجم عيد^a^ الحوارى ومقبرته بالهند •

٢٥ فيه للعاجم عيد ققوفاس^b^ المقبور بمدينة برجلونة •

٢٦ فيه للعاجم عيد قرشتينة ومقبرها بمدينة صور •

٢٧

٢٨ فيه يغيب النسر الطيار وهو قلب الصيف •

٢٩

٣٠ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وخمسة اسداس ونصف ويطلع الفجر فى مثله •

---

a) Le nom propre (Barthélemi) manque dans le man. b) Man. ققوقاس.

XXIII.

XXIV. In ipso ingreditur Sol signum Leonis secundum intentionem Sindi Indi. Et in ipso est christianis festum Bartholomei apostoli, et sepultura eius est in India.

XXV. In ipso est christianis festum Cucufatis sepulti in civitate Barcinona. Et in ipso est festum sancti Iacobi et sancti Christofori.

XXVI. In ipso est christianis festum Christine virginis et sepultura eius est in civitate Sur. Et festum eius est in ecclesia sancti Cipriani in Corduba.

XXVII.

XXVIII. In eo occidit vultur volans, et est cor estatis.

XXIX.

XXX. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte hora et quinque sexte hore unius, et medietas sexte hore. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

٣١ فيه للعجم عيد ياقوب[a] ومقبرته بمدينة قيسارية•
وفى هذا الشهر يكون حصاد القمح الاعمّ ودرس الزرع
وينضج العنب ويعقد الفستق ويطيب الكمثرى السكرى[b] والتفاح
الموّز[c] وفيه يعمل مربب القرع وشراب الكمثرى وشراب التفاح
وفيه يطيب جملة العنب ويحرص فى كرومه وفيه يجمع من
العقاقير بزر الخردل والشونيز والصعتر وبزر الخطمى وبزر
الساسليوس وفيه يكثر طير الماء كالشقاشق[d] وفيه يظهر فراخ

a) Ce nom est altéré; voyez la note 1. b) Man. السكر. c) Man. المز; l'expression تفّاح موّز se trouve dans le *Vocabulista* de Florence sous «pomum». d) Man. كالسقاقل; selon P. de Alcala (mierla), شقشق signifie *merle*; cf. Ibn-Batouta II, 217, IV, 413; ici *merle d'eau* ou *cincle*.

XXXI. In ipso est christianis festum Favii [1], et sepultura eius est in civitate Cesarea.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Fit messio tritici comunis, et maturantur uve, et coagulantur fistici, et maturantur pira zuccarina et mala muzu, et in eo fit conditum de cucurbita, et sirupus pirorum et sirupus malorum, et in eo maturatur summa uve, et custoditur in vineis suis. Et in eo colliguntur ex speciebus semina sinapis et nigelle, et origanum, et semen alcatmi [2], et semen siseleos, et est semen ferule. Et in ipso multiplicantur aves aquatice sicut assacassik et similes eis. Et in ipso apparent pulli per-

[1]) Dans le *Martyr. Rom.*, sous le même jour: «Caesareae passio Beati Fabii». [2]) L. alcataini.

الحجل وتصاد وفيه يبدا بتزبيب التين فى السهل وتطيب المخيطة٠

شهر اغشت

وهو بالسريانية اب وبالقبطية مسرى٠

عدد ايامه ٣١ وبرجه الاسد وله من المنازل ثُلثا[a] الجبهة والخرتان وثُلث[b] الصرفة وهو من فصل القيظ وطبعه الحرارة واليبس ومشاكلته لطبع[c] النار وسلطانه للمرة الصفرا وافضل ما استعمل فيه من الماكل والمشارب والهواء والحركات ما مال الى التبريد والترطيب وبعد من الاستفراغ ويوافق هذا الفصل اهل

a) Man. ثلثاه. *b*) Man. وثلثه. *c*) Ce mot manque dans le man.

dicum et venantur. Et in ipso incipiunt dessiccari ficus in planicie Cordube, et in ipso fiunt bone mukita (*id est sebestes*) [1].

MENSIS AUGUSTUS

latine, et est siriace Eb, et egyptiace Mesire. Et habet ex epactis tres, et est igneus.

Numerus dierum eius est triginta unus dies. Et signum eius est Leo. Et habet ex mansionibus duas tercias frontis et alcoraten et terciam asarfati, et est ex tempore estus. Et natura eius est calor et siccitas, et convenientia eius est nature ignis, et dominium eius est colere citrine. Et melius quod administratur in eo, ex cibis et potibus et aëre et motibus, est illud quod equatur et declinat ad infrigidationem et humectationem, et elongatur ab evacuatione. Et convenit hoc tempus decrepitis et habentibus complexiones frigidas et

[1]) L. senestes.

الشيخوخة والامزجة الباردة الرطبة وينافر اهل الحداثة والامزجة الحارّة اليابسة، ايام شهر اغشت أ جبسياقو،

ا فيه نوء سعد البلع ويطلع رقيبه الطرف[a] مع الفجر والنهار فيه من ثلاث عشرة[b] ساعة وخمسة[c] اسداس والليل من عشر ساعات[d] وسدس وارتفاع الشمس فيه تسع وستون درجة وثلثان وظل كل شيء فيه ثلثة[e] اثمانه وفيه للعاجم عيد فلج الشهيد، ويسمّى سعد بلع لما يشبه كانه يبتلع صاحبه، *ويقولون وينقله ش فير[f]،

---

a) Man. الظرف. b) Man. عشر. c) Man. وخمس. d) Man. ساعة. e) Man. ثلث. f) Cette phrase inintelligible se trouve sur la marge.

humidas, et est inconveniens iuvenibus et habentibus complexiones calidas et siccas.

I. Ortus atarfati cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius o o

Occasus fortune deglucientis hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius o o

Dies in eo est tredecim horarum et quinque sextarum, et nox ex decem horis et sexta, et altitudo Solis in eo in meridie septuaginta novem graduum et due tercie. Et umbra omnis rei in eo est equalis tribus octavis eius. Et in ipso est latinis festum Felicis martyris sepulti in civitate Gurinda[1], et festum eius est in villa Ienisen in monte Cordube. Et in ipso est noe fortune deglucientis nocte una, et oritur atarf opposita ei, et nominatur degluciens quasi degluciat socium suum. Et in ipso est festum sancti Petri cum misit Dominus angelum suum.

---

1) جرندة en arabe, Gerunda des anciens; c'est Girone en Catalogne.

٢

٣ ذكر اهل التجربة ان ما قطع فى هذه[a] الثلثة[b] ايام من الخشب لم يتسوّس[c] وفيه تفصل الفصلان من امّهاتها[d] ويكثر اللبن ويجمع باكور التمر وفيه قطاف اهل مصر٠

٤

٥ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة واربعة اخماس ويطلع الفجر فى مثله٠

٦ فيه للعاجم عيد يشتش[e] وبشتر المقتولْيْن[f] بمدينة وادى[g] الحجارة٠

---

a) Man. هذا. b) Man. الثلث. c) Man. تتسوس. d) Man. امتهاتها. e) Man. بشتش. f) Man. مقتولين المقبورين. g) Pour وادى.

II.

III. Dicunt experimentatores[1] quod illud quod absciditur in his tribus diebus ex lignis non comeditur a vermibus. Et in ipso separantur parvi cameli a matribus suis, et multiplicatur lac, et colliguntur primitivi dactili. Et in ipso est vindemia Egyptiorum.

IV.

V. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preteriunt de nocte due hore excepta quinta, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

VI. In ipso est christianis festum Iusti et Pastoris interfectorum in civitate Compluti. Et festum utriusque est in monasterio in monte Cordube.

---

[1]) L. experimentores.

٧ فيه للعاجم عيد مماش المقبور بمدينة قيسارية •

٨

٩ فيه للعاجم عيد شاجشت الاسقف ولورنت[a] الشماس وابوليط المقتولين برومة •

١٠ ش لورنص•

١١

١٢

١٣

١٤ فيه نوء سعد السعود ليل وليس بمذكور فى الامطار

---

a) Man. مولوريت. b) Man. الخياص.

VII. In ipso est christianis festum Mames sepulti in civitate Cesarea.

VIII.

IX.

X. In ipso est christianis festum Syxti episcopi et Laurentii archidiaconi et Ypoliti militis, interfectorum in civitate Roma, et aggregatum in ea est in monasterio Anubraris.

XI.

XII.

XIII.

XIV. Ortus frontis cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○ ○ ○

Occasus fortune fortunarum hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○ ○

In eo est noe fortune fortunarum nocte una, et non est

وتطلع الجبهة رقيبا له ويسمّى بالسعود لتيمّنهم[a] بطلوعه وفيه يرى سهيل بالحجاز ووقته عند العرب[b] محمود وهو من وغرات الحرّ،

١٥ فيه للعجم عيد يقولون ان مريم رفعت فيه،

١٦ النهار فيه من ثلث عشرة[c] ساعة وثُلْث والليل من عشر ساعات وثُلْثَيْن وارتفاع الشمس فيه نصف النهار خمس[d] وستّون درجة ورُبْع وظل كل شىء فيه مثل نصفه،

١٧ .

١٨ فيه تحتلّ الشمس برج العذراء بالممتحن،

a) Man. ليتمنهم. b) Man. الغروب. c) Man. عشر. d) Man. خمسة.

rememorata in pluviis, et oritur frons opposita ei, et nominatur fortuna propter serenitatem eorum per ortum eius. Et dixit rismator eorum: quando oritur fortuna fortunarum movetur lignum et leniuntur coria et abhorretur in sole statio. Et illud est in Februario iterum. Et in ipso videtur Sueil in Alaizegi. Et hora eius apud Arabes est laudabilis, et est ex subitis adventibus caloris.

XV. In ipso christianis est festum assumptionis Marie virginis super[1] quam sit salus.

XVI. Dies in eo est ex tredecim horis et tercia, et nox ex decem horis et duabus terciis[2]. Et altitudo Solis in eo in meridie est sexaginta quinque graduum et quarte. Et umbra omnis rei in eo est equalis medietati eius.

XVII.

XVIII. In ipso permutatur Sol de Leone ad Virginem per experimentatorem.

[1]) L. per. [2]) L. tercias.

١٩

٢٠ فيه يغيب النسر الواقع ويقتضى ايام سموم الصيف؛

٢١

٢٢ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وثلثة[a] اخماس ويطلع الفجر فى مثله؛

٢٣ فيه تحتلّ الشمس برج العذراء على مذهب السندهند؛

٢٤ فيه للعاجم عيد سمقوريش وشميون وبرطلوماز المقبورين بمدينة استوريوس؛

٢٥ فيه للعاجم عيد يناشش المقبور بارلطة[b] ؛

---

a) Man. وثلث. b) Man. بارطلة.

XIX.

XX. In ipso occidit vultur cadens, et consumantur[1] dies venenosi estatis.

XXI.

XXII. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte hora et tres quinte hore, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

XXIII. In ipso ingreditur Sol signum Virginis secundum intentionem Sindi Indi.

XXIV. In ipso est christianis festum sancti Bartholomei sepulti in civitate Esturis.

XXV. In ipso est christianis festum Genesii sepulti in civitate Arelatensi. Et festum eius in terris[2] planiciei.

---

[1]) L. consumatur. [2]) L. tercis.

٢٦ جبسياقوه فيه نوء سعد الاخبية وهو غير محمود فى الامطار ويطلع رقيبه الزبرة وهو[a] من انواء القيظ ويسمّى مطره اذا اتى فيه الحميم والرمضى،

٢٧

٢٨ فيه يطلع سهيل بالعراق مع الفجر ولا يزال يتأخّر طلوعه الى ان يطلع مع غروب[b] الشمس فى كانون الاخر ثم يستتر،

٢٩ هو اوّل يوم من توت[c] وهو ابتداء تاريخ القبط وفيه

a) Man. هو. b) Man. غرب. c) Man. توب.

XXVI. In ipso est festum Geruncii episcopi in Talica.

XXVII. Ortus Alcoraten cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius o o

Occasus fortune tentoriorum hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius

o
o
o o

In ipso est noe fortune tentoriorum nocte una, et est similis pedis anatis, et est non narrata in pluviis, et oritur opposita ei alcoraten. Et est noe ex anoe estus. Et nominatur pluvia eius quando venit ignita et cinericia.

XXVIII. In eo oritur Sueil in Eracha[1] cum crepusculo matutino, et non cessat postponi ortus eius usquequo oriatur cum occasu Solis in Kenum postremo; deinde tegitur. Et in ipso est festum obitus Augustini philosophi.

XXIX. Primus dies ex Tut[2], et est inceptio ere Egyptio-

[1]) L. Eraclia. [2]) L. tub.

يكون النيروز[a] بمصر فيوقد الناس النيران ويصبّون المياء[b]،

٣٠ فيه للعاجم عيد[c] فلج الاسقف المقبور بمدينة نونة،

٣١ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وخمسة اعشار وثُلْث عُشْر ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله،

وفى هذا الشهر يعمل عصير الرُّمَّانَيْن بماء الرازيانج ويتّخذ منه شياف[d] ينفع[e] من بياض العين وغيره وفيه يبدا الرطب والعناب ويطيب الخوخ الاملس ويعقد البلوط ويطيب الدلاع وهو الهندى ويوجد فيه الكمثرى السكرى الطيب الذى

a) Man. الفروز. b) Man. المايه. c) Ce mot manque dans le man.
d) Man. شيافا. e) Man. وينفع.

rum, et in eo est alburoz[1] in Egypto, et accendunt homines ignes et effundunt aquas.

XXX. In ipso est christianis festum Felicis episcopi sepulti in civitate Nola.

XXXI. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando pretereunt de nocte hora et quinque decime. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Fit succus duorum granatorum cum aqua feniculi et fit ex eo ssief conferens albedini oculorum et aliis. Et in ipso incipiunt arotab et iuiube, et maturantur persica lenia, et coagulantur glandes, et fit bona adulaha, et est sandia, et inveniuntur in eo pira zuccarina postrema et cucumerus saracenicus, et

[1]) On voit que ce mot était altéré dans le man. dont se servait le traducteur.

يتأخّر ومنه يعمل مربب الكمثرى وفيه يخرج حوت البورى من البحر الى الانهار فيكثر صيده ويكثر السردين وفيه يجمع من العقاقر السماق وبزر الخشخاش الابيض ويعمل شرابه وبزر السذاب والبادادورد وحبّ الراس والترنجان وفيه *تخرج الكتب[a] فى الحرير والصباغ السماوى للطراز وفيه يزرع الفول الخريفى فى البساتن وفيه يزرع الخيرى السماوى واللفت[b] والجزر والسلق وفيه تهيج النعام للسفاد ويسمع صوت الظليم على بعد٠

شهر شتنبر

هو بالسريانية الول وبالقبطية توت[c]٠

a) Man. يخرج الكتاب. b) Man. واللفث. c) Man. يوب.

in ipso fit conditum pirorum, et in ipso egrediuntur pisces muli ex mare ad flumina, et multiplicatur venatio eorum, et multiplicantur in eo pisces sardine, et colliguntur in eo ex speciebus sumach et semina papaveris albi, et fit sirupus eius, et semen rute et albedeguart et stafisagria et turungen. Et in ipso mittuntur carte in serico et tinctura celesti ad tiracios. Et in eo seminantur fabe autumnales in ortis, et in ipso seminantur alkeri[1] celestis et napi et baucie et sicla, et in ipso stimulantur struciones ad coitum, et auditur vox masculi a longe.

MENSIS SEPTEMBER

latine, et est siriace Ellul, et egyptiace Tut[2]. Et habet ex epacta sex, et est terreus.

1) L. alkem. 2) L. Iub.

عدد ايامه ٣٠ وبرجه العذراء وله *من المنازل[a] ثلث
الصرفة والعوا[b] والسماك واوّله من فصل القيظ وحكمه كحكم
ما قبله وفيه يدخل فصل الخريف فيكون مزاجه البرد واليبس
ومشاكلته لطبع الارض وسلطانه للمرة السوداء وافضل ما استعمل
فيه من المطاعم والمشارب والحركات والمساكن ما رطب
الجسم ومال الى التسخين ولم يتكثف الفضل فيها وهذا
الفصل مضادّ لجميع الاسنان والطبائع والبلدان اقلّ ضررًا
فيه ما كان *حارًّا رطبا[c] في طبعه وهو اوفق للصبيان
واهل النمو والرطوبة بالطبع

---

a) Man. منازل, sans من. b) La copulative manque dans le man.
c) Man. حار رطب.

Numerus dierum eius est triginta dies. Et signum eius est Virgo. Et habet ex mansionibus terciam Asarfati [1] et Alaugue [2] et Asimek. Et principium eius est ex tempore estus. Et iudicium eius est sicut iudicium eius quod est ante ipsum. Et in ipso ingreditur tempus autumni. Et est natura eius frigus et siccitas. Et convenientia eius est nature terre. Et dominium eius est colere nigre. Et melius quod administratur in eo ex cibariis et potibus et motibus et habitaculis est quod humectat corpora et declinat ad calefactionem et non ispissat [3] superfluitates. Et hoc tempus est contrarium omnibus etatibus et naturis et regionibus, et minoris nocumenti in eo sunt que ex eis sunt calide in natura sua et humide. Et ipse convenit infantibus et crescentibus et humidis natura.

---

1) L. Asarfacti. 2) L. Alangue. 3) L. ipsissat.

١ النهار فيه من * اثنتى عشرة^a ساعة وثلثين والليل من
احدى عشرة^b ساعة وثلث وارتفاع الشمس خمس وخمسون
درجة وربع وظلّ كلّ شيء فيه ثلثة^c اسداس ونصف سدسه
وفيه للعاجم عيد اكسان^d الاسقف واصحابه الشهداء ويزعمون
ان فيه قبض يوشع بن نون عليه السلم،

٢

٣ جبسياقو،

٤

٥ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة ونصف
ويطلع الفجر فى^e مثله،

---

a) Man. اثنى عشر. b) Man. عشر. c) Man. ثلث. d) Voyez la note 1. e) Man. منه.

I. Dies in eo est ex duodecim horis et duabus terciis, et nox ex undecim horis et tercia. Et altitudo Solis in eo in meridie est quinquaginta quinque gradus et quarta. Et umbra omnis rei in ipso est equalis tribus sextis eius et medietati sexte ipsius. Et in ipso est christianis festum Rectiniani [1] episcopi et sociorum eius martyrum. Et estimant quod in eo est assumptio Iosue filii Nini prophete.

II.

III.

IV.

V. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et media, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

---

[1]) Ce nom, de même que celui qu'on trouve dans le texte arabe, semble altéré. Les martyrologes nomment l'évêque Terentianus sous le 1[er] septembre.

٦

٧

٨ عيد للعاجم شَ مرينة ،

٩ فيه نوء الفرغ المقدم من الدلو ثلث ليال وهو نوء محمود وتطلع الصرفة[a] وفيه يزيد النيل وينكسر الحرّ وهو اخر انواء القيظ ويسمّى مطره الحميم والرمضى ،

١٠

١١

١٢

١٣

---

a) Man. لصفرة'.

VI.

VII.

VIII. In ipso est nativitas Marie virginis.

IX. Ortus atarf cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○

Occasus evacuatorii precedentis hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○

In ipso est noe evacuatorii precedentis Aquarii tribus noctibus. Et est noe laudabilis. Et oritur asarfati opposita ei. Et in ipso additur Nilus et frangitur calor. Et hec est postrema noe estus, et nominatur pluvia eius ignita et cinericia.

X.

XI.

XII.

XIII.

١٤ فيه للعجم عيد جفريان الحكيم اسقف قرطاجنة المقتول بافريقية ،

١٥ النهار فيه من * اثنتى عشرة[a] وخمس والليل من احدى عشرة[b] واربعة اخماس[c] وارتفاع الشمس نصف النهار اربع وخمسون درجة ونصف وظل كل شىء مثله ،

١٦ فيه يطلع * السماك الرامح[d] وهو اول فصل الخريف على مذهب بقراط وجالينوس[e] وفيه للعجم عيد اوفيميا[f] المقتولة بمدينة قلقدونة[g] ،

---

a) Man. اثنى عشر. *b*) Man. عشر. *c*) Ce mot manque dans le man. *d*) Man. سماك الرماح. *e*) Man. وجالنوس. *f*) Man. اوقيميا. *g*) Man. ملقدونة.

XIV. In ipso est christianis festum Cipriani sapientis episcopi Tasie[1] interfecti in Affrica. Et festum eius est in ecclesia sancti Cipriani in Corduba.

XV. Dies in eo est ex duodecim horis et quinta, et nox in eo est ex undecim horis et quattuor quintis. Et altitudo Solis in eo in meridie est quinquaginta quattuor gradus et medietas. Et umbra omnis rei in eo est equalis duabus terciis eius. Et in ipso est festum Emiliani.

XVI. In ipso oritur asimek arami. Et est principium temporis autumni secundum intentionem Ypocratis et Galieni et aliorum sapientum medicorum. Et in ipso est christianis festum Eufemie virginis, interfecte in civitate Calcidona.

---

[1]) «Orbis magister Tascie" est le commencement d'un hymne sur le martyre de S. Cyprien, évêque de Carthage, qu'on trouve dans un ancien bréviaire de Tolède (note de Baronius sur le *Martyr. Rom.*), car S. Cyprien s'appelait Tascius Caecilianus Cyprianus. On voit que, par une singulière méprise, ce vocatif *Tasoie* est devenu dans le texte le nom de l'évêché de S. Cyprien.

١٧

١٨ تحتلّ الشمس برج الميزان بالممتحن وهو الاعتدال [a] الخريفى ٠

١٩

٢٠ فيه [b] الى اخر الشهر يعمل شراب الرُّمَّانَيْن وشراب الفاكهة وشراب الميبة وربّ العنب ٠ جبسياقوء ٠

٢١ فيه للعاجم عيد متاى الحوارى قتله اجلينس ملك الحبشة ٠

٢٢ فيه نوء الفرغ الموخّر اربع ليال وتطلع العوا وهو نوء

a) L'article manque dans le man. b) Le man. a de trop للعاجم.
c) Sur la marge.

XVII.

XVIII. In ipso descendit Sol in Libram per experimentatorem. Et est equalitas autumnalis.

XIX.

XX. In ipso usque ad finem mensis fit sirupus de duobus granatis, et sirupus miva et albumetegi [1], et est rob uve.

XXI. In ipso est christianis festum Mathei apostoli et evangeliste, quem interfecit Aglinus rex Ethiopie.

XXII. Ortus alaugue cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius

O
O
O O O

Occasus evacuatorii postremi hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius O O

In ipso est noe evacuatorii postremi ex Aquario, quattuor noctibus, et oritur alaugue opposita ei, et est noe laudabilis

1) Altération de مِيبختج, qui vient du persan مِى پُخته.

محمود غزير المطر وهو الذى يسمّى وسمياه[a] يسم الارض بالنبات وهو اصل نوء الخريف ،

٢٣ فيه يحتلّ الشمس فى برج الميزان على مذهب السندهند ،

٢٤ فيه للعاجم عيد قتل يحيى بن زكريا[b] النبى عليه السلم ،

٢٥ جبسياقو ، فيه يبدا النعام تبيض ويقال[c] ان الواحدة تبيض فى اربعين ليلة ما بين اربعين بيضة الى ثلثين وتجعلها صفّا مستقيما وتفقس كلها عن الفراخ حاشى * سبعة بيضة او ستّة[d] وتسمّى الترائك ،

٢٦

---

a) Man. وسمى. b) Man. زكرى. c) Man. وقال. d) Je laisse cette expression telle qu'elle est, mais elle ne s'accorde pas avec les règles de la grammaire.

exuberantis pluvie, et est illa que nominatur operitiva[1], quoniam operit[2] terram cum plantis. Et hec anoe est prima anoe autumni.

XXIII. In ipso permutatur Sol de Virgine ad Libram secundum intentionem Sindi Indi.

XXIV. In ipso est latinis festum decollationis Iohannis filii Zaccharie.

XXV. In ipso incipiunt struciones parere ova. Et dicitur quod unus parit in quadraginta noctibus ova que sunt inter quadraginta ova usque ad triginta, et dimittit que sunt inter septem ova usque ad sex, et nominantur dimissa, et reliqua franguntur a pullis.

XXVI.

---

1) L. aperitiva. 2) L. aperit.

٢٧

٢٨ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وخُمْسان ومطلع الفجر عند مثله ؛

٢٩ شَ ماجيال ؛

٣٠

وفى هذا الشهر مما لم ينظم على جدول ولم يدخل فى ثقاف الايام يطيب الخوخ والعناب والرمان والسفرجل وتبدا قصب السكر والموز[a] ويسودّ بعض الزيتون ويظهر الزيت الجديد والبلوط والقسطل ويطيب المشتهى ويبدا بالحرث

a) Man. والمز.

XXVII. In ipso est festum Adulfi [1] et Iohannis in Corduba.

XXVIII. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et due quinte, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

XXIX. In ipso est festum Michaelis Arcangeli.

XXX. In ipso est obitus Yeronimi presbiteri in Bethleem, et festum Luce evangeliste.

Et in summa huius mensis, ex illis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Maturantur persica et granata et iuiube, et apparent citonia [2], et incipiunt arundines zuccari et musa, et denigrantur quedam olive, et apparet oleum novum et glandes et castanee, et maturantur almustee, et incipiunt arare et seminare in

1) L. Adulsi, cf. *Esp. sagr.*, IX, 291 et suiv. 2) L. ciconia; à la fin d'octobre, le traducteur rend de nouveau سفرجل par *citonia* (= cydonium, scil. malum).

والزرع فى جبال قرطبة وتخرج الشاذانقات اللبلية من البحر
الكبير فتصاد الى اوّل الربيع وفيه ينصرف الخطاف الى سيف
البحر وفى اخره تبيض رؤوس الغوابى[a] وهى من طير الماء
وتعود روسها سودا فى اوّل الربيع وفيه تخرج الكتب فى[b]
الفوة ويجمع الجوز والصنوبر وتقلع الحنا والخضر ويجمع من
العقاقر حبّ الرند ويعمل دهنه والحنظل وبزر البنج،

شهر اكتبر

وهو بالسريانية تشرين الاوّل وبالقبطية بابه،

---

a) Man. אלגואני (الجوانى), mais le point sur le ג est de trop et le ג doit être changé en ב. Il s'agit des *mouettes*, car Alcala traduit *gaviota ave conocida* par غابية, pl. غوابى. b) Man. الى.

montibus Cordube, et incipiunt sparagi primitivi in montibus. Et in ipso egrediuntur falcones allebliati ex mari Oceano, et venantur usque ad principium veris. Et in ipso convertuntur irundines ad ripam maris, et in ipso albificantur capita algaguab, et sunt ex avibus aquaticis; deinde redeunt capita earum nigra in principio veris. Et in ipso mittuntur carte in rubeal, et in ipso colliguntur nuces et pine, et eradicatur alcanna et alkudhari. Et colliguntur ex speciebus grana lauri, et fit oleum eius, et colloquintida et semen iusquiami, et in ipso coagulatur sal.

MENSIS OCTUBER

latine, et est siriace Tisirin primus, et egyptiace Baba. Et habet ex epacta octo, et est ventosus.

عدد ايامه ٣١ وبرجه الميزان وله من المنازل الغفر والزبانة*a*
وثُلث الاكليل وهو من فصل الخريف ومزاجه البرد واليبس
ومشاكلته لطبع الارض وسلطانه للمرة السوداء وافضل ما استعمل
فيه من المطاعم والمشارب والحركات*b* والمواضع ما رطب من
الاجسام ويسخنها بعض التسخين ويحلل الفضول بدنئه
وهذا الفصل مضرّ بجميع الاسنان٬ والطبائع والبلدان،، الّا*c*
ان اقلّها منافرة ومضرّة واصلحها مَنْ كان فيه حرارة ورطوبة
بالطبع والاعتدال فى المزاج٬

١ النهار فيه من احدى عشرة*d* ساعة ونصف والليل من

---

a) Man. والدبا. *b*) Man. والحررات. *c*) Man. ان. *d*) Man. عشر.

Numerus dierum eius est triginta unus dies, et signum eius est Libra. Et habet ex mansionibus algafar et zubene et terciam corone. Et est ex tempore autumni. Et complexio eius est frigus et siccitas, et convenientia eius est nature terre. Et dominium eius est colere nigre. Et melius quod administratur in eo, ex cibis et potibus et motibus et habitaculis, est illud quod humectat corpora et calefacit ea quadam calefactione et resolvit superfluitates factie [1]. Et hoc tempus est nocivum omnibus etatibus et naturis et regionibus. Verumtamen minus* ledentia et inconvenientia [2] eis sunt ea, in quibus est calor et humiditas per naturam, et equalitas in complexione.

I. Dies in eo est ex undecim horis et media. Et nox est ex duodecim horis et media. Et altitudo Solis in eo in me-

---

[1]) Ce mot est sans doute altéré. [2]) L. leduntur et inconveniens.

* اثنتى عشرة[a] ونصف وارتفاع الشمس نصف النهار سبع واربعون درجة وثلثان وظل كل شىء فيه خمسة اسداس ونصف سدسه وفيه للعجم عيد يولية[b] واصحابها[c]،

٢ فيه ينصرف النيل ويبدا اهل مصر بزريعة القرط وهو قصيلهم[d] وفيه يحرث اهل ترجيلة وفحص البلوط وفحص قرطبة،

٣

٤

---

a) Man. اثنى عشر. b) Man. بولية. c) Man. الاصحابة. Il s'agit de S. Verissimus et de ses deux sœurs, S. Maxima et S. Julie; voyez *Esp. sagr.*, XIV, 198 et suiv. d) Man. قصولهم.

ridie est quadraginta septem graduum et due tercie. Et umbra omnis rei in eo est equalis quinque sextis eius et medietati[1] sexte eius[2]. Et in ipso est christianis festum Iulie et sociarum eius, interfectarum in Ulixis Bona super mare Oceanum.

II. In ipso convertitur Nilus, et incipiunt Egyptii seminare alfasfasa (*id est alcorti*[3]), et est casel eorum. Et in ipso seminant illi de Turgello[4] et Campo Glandium et monte Cordube.

III.

IV.

V. Ortus asimek[5] cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○

Occasus ventris piscis hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius

---

[1]) L. medietate. [2]) L. ei. [3]) L. *alcocorti*. [4]) L. Curgello. [5]) L. asinek.

٥ فيه نوء بطن الحوت ويطلع السماك الاعزل مع الفجر رقيباه[a] له وحينئذ ينتهى غور المياه[b] وقلّتها[c] ،

٦

٧ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وثُلْث ويطلع الفجر اذا بقى من الليل مثله ،

٨ فيه يكون ظل كل شىء مثله عند انتصاف النهار ،

٩

١٠ جبسياقو ،

١١

١٢

---

a) Man. رقيبه. b) Man. المايه. c) Man. وقلته.

In eo est noe ventris piscis et nominatur ros; et pluvia eius est ex temporaneis, et est laudabilis. Et oritur asimek alhazel cum crepusculo matutino opposita ei, et tunc pervenit ad statum profunditas aquarum.

VI.

VII. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et tercia, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

VIII. In ipso est umbra omnis rei equalis ei apud meridiem.

IX.

X.

XI.

XII.

١٣ فيه للعجم عيد الثلثة شهداء المقتولين بقرطبة ومقابرهم بربض البرج •

١٤

١٥

١٦ النهار فيه من عشر ساعات وخمسة[a] اسداس ونصف سدس والليل من ثلث عشرة[b] ساعة ونصف سدس[c] وارتفاع الشمس فيه نصف النهار احدى واربعون درجة وخمسة اسداس ونصف سدسه وظل كل شيء مثله ومثل ثمنه •

١٧ فيه تحتل الشمس برج العقرب بالممتحن •

---

a) Man. وخمس. b) Man. عشر. c) Ce mot manque dans le man.

XIII. In ipso est christianis festum trium martyrum interfectorum in civitate Corduba. Et sepultura eorum est in vico turris, et festum eorum est in Sanctis Tribus.

XIV.

XV.

XVI. Dies in eo est ex decem horis et quinque sextis et medietate sexte. Et nox est ex tredecim horis et medietate sexte. Et umbra omnis rei in ipso est equalis ei et octave eius. Et altitudo Solis in ipso in meridie est quadraginta unus gradus et quinque sexte et medietas sexte.

XVII. In ipso permutatur Sol de Libra ad Scorpionem per experimentatorem.

XVIII. Ortus algafra cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius

o

o o

١٨ فيه نوء النطح وهو السرطان وهو غزير[a] محمود من امطار الوسمى ويطلع الغفر من نجوم السعود فاذا نزل به القمر كان احسن الاوقات لانبساط المياه وقيل بالغفر ولد الانبياء عم٠ شن لوق *(وفيه للعجم عيد شن لوق ويسمونه الانجيلى[b] ٠)

١٩

٢٠ فيه يبدا اهل قنبانية قرطبة[c] وغيرها بالزريعة العامة ٠

٢١

٢٢ فيه تحتل الشمس ببرج العقرب على مذهب السندهند

---

a) Man. غير. b) Cette phrase se trouve sur la marge. c) Ce mot, qu'on trouve chez Ibn-al-Auwâm (II, 430), manque dans le man.

Occasus anatha hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius

O

O O

In ipso est noe anatha, et est cancer, et dicitur quia est cornu Arietis, et est exuberantis pluvie, laudabilis ex pluviis temporaneis, et oritur algafra opposita ei; algafra autem apud Arabes est ex stellis fortunatis, nam quando descendit in ea Luna est melior horarum ad expansionem aquarum, et dicitur quod nativitas prophetarum fuit in algafra.

XIX.

XX. In ipso incipiunt illi qui sunt in campestribus Cordube et alii seminare communiter.

XXI.

XXII. In ipso descendit Sol in Scorpionem secundum intentionem Sindi Indi. Et in ipso est christianis festum Cosme

وفيه للعجم عيد كشماس ودميان الطبيبين المقتولين بمدينة اكة ،

٢٣ فيه للعجم عيد شربند وجرمان[a] الكاتبين[b] المقتولين على يدى فياطر[c] المتوجه من ماردة الى ارض البربر ،

٢٤ فيه يغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وربع ويطلع الفجر عند مثله ،

٢٥

٢٦

٢٧

---

a) Man. ورمان. b) Ceci ne s'accorde pas avec le texte latin; on ignore quelle était la profession de ces deux martyrs; quelques-uns supposent qu'ils étaient soldats; voyez *Esp. sagr.*, XIII, 313. c) Man. فناطر. Dans les anciens bréviaires on lit: «Cum autem Praeses nomine Viator, vicariam agens praefecturam, ex civitate Emeritensi de provincia Lusitaniae ad Mauritaniae provinciam pergeret, iussit beatos Servandum et Germanum post se trahi vinculis ferreis colligatos", etc. (*Esp. sagr.*, XIII, 418). Libri a eu tort d'écrire *viatoris* avec une minuscule.

et Damiani medicorum interfectorum in civitate Egea, per manus Lisie prefecti a Cesare.

XXIII. In ipso est christianis festum Servandi et Germani monacorum interfectorum martyrum per manus Viatoris euntis ex Emerita ad terram Barbarorum. Et sepulchra eorum sunt in littoribus Cadis, et festum eorum est in villa Quartus ex villis Cordube.

XXIV. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preteriit de nocte hora et quarta. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

XXV.

XXVI.

XXVII.

٢٨ فيه للعجم عيد بنجينة وشبينة وقرسطاطة *a* المقتولين بواد *b* الحجارة على يدى دصيان *c* والى الاندلس * (شيمون وجودا . . . *d*)

٢٩

٣٠ فيه للعجم عيد مرقيل *e* المقتول على يدى دصيان *f* بمدينة طنجة

٣١ فيه نوء البطين ثلث ليال وهو من الوسمى شرّ الانواء واقلّها مطرا وقلّما ينزل فيه مطر *g* الّا اخطاهم نوء الثريا

a) Je ne sais si j'ai écrit correctement le nom de Christeta, qui, dans le man., est altéré en قبس ناطوم. *b*) Pour بوادى. *c*) Man. ربيصان. *d*) Sur la marge. *e*) Man. قوقيل. *f*) Man. دبصيان. *g*) Man. مطرا.

XXVIII. In ipso est christianis festum Vincentii et Savine et Cristete interfectorum in civitate Abule, per manus Daciani prefecti Yspaniarum.

XXIX. In ipso est festum Symonis cananei et Tadei apostolorum.

XXX. In ipso est latinis festum Marcelli, interfecti per manus Daciani in civitate Tange.

XXXI. Ortus azubene cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius O O

Occasus albotain hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius O O O

In ipso est noe albotain, et est venter[1] arietis, tribus noctibus. Et est temporanea. Et est nocivior quam anoe alie, et paucioris[2] pluvie, et raro videtur in ea pluvia quin

[1]) L. ventus. [2]) L. pauciores.

بمطرها ونوءها اغزر الانواء[a] والعرب تتشام بنوء البطين ثم
يطلع الزبانا رقيبه فيرتج البحر ولا يجرى فيه جارية ويقطع
الحدى والرخم والخطاطف ويستكن النمل الى الغور،

وفى هذا الشهر مما لم ينظم على جدول ولم يدخل
فى[b] ثقاف الايام يخرص الزيتون ويبدا بجمعه ويستحكم
البرد وينتقل الناس من لباس البياض الى البز والصوف
وغيره[c] وفيه تتواضع الغنم ويوجد[d] اللبن والخروف ويظهر
الزرزر الابيض والاسود وتقبل الغرانق الشتوية من الجزائر وفيه

a) Man. الادواء. b) Man. فيه. c) Le man. a de trop لها. d) Man. ويكجد; j'aimerais mieux ويكثر, comme on trouve chez Ibn-al-Auwâm (II, 430), ou bien ويكثر اللبن ويوجد الخروف, comme dans le texte latin.

deficiat eis noe althoraie cum pluvia eius, et noe eius est nobilior quam anoe alie, et magis exuberans quam ipse; Arabes vero vituperant noe albotain. Deinde oritur opposita eius, et est azubene, et estuat mare, et non currit in eo currens, et vadunt milvi et frangens ossa et irundines ad profundum, et occultantur formices.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Mensurantur olive in arbore sua et incipiunt colligere eas. Et figitur frigus, et permutantur homines ex vestimentis albis ad vestimenta[1] tincta facta ex seta crossa et lana et aliis. Et in eo pariunt[2] oves et multiplicatur lac, et inveniuntur agni, et apparent turdi albi et nigri, et veniunt grues hyemales ex insulis. Et in ipso extrahitur oleum balsami ex

1) L. vestimentum. 2) L. pariuntur.

يستخرج دهن البلسان من شجرة بمصر وفيه يعمل شراب
السفرجل وشراب التفاح الموز الموخر ويعمل البياض والزنجار
ويجمع بزر الرازيانج والانيسون وبزر الخس ويزرع[a] البصل من[b]
هذا الشهر الى اخر ينير،

شهر نونبر[c]

وهو بالسريانية تشرين الاخر وبالقبطية هتور[d] ،

عدد ايامه ٣٠ وبرجه العقرب وله من المنازل ثُلُثَا[e] الاكليل
والقلب وثُلُثا الشولة واوّل هذا الفصل من الخريف وحكمه

a) Man. وبصل; je m'en suis tenu au texte latin; chez Ibn-al-Auwâm (II, 430, 4 a f.) وبزر, mais sous septembre (*ibid.*, l. 11) يزرع. *b*) Man. ومن. *c*) Man. نوبنبر. *d*) Man. هتوز. *e*) Man. ثلث.

arbore sua in Egypto. Et in ipso fit sirupus de malis muzis et conditum eorum. Et in ipso fit sirupus de citoniis, et fit cerusa et zincar[1] et asarcon. Et in ipso colligitur semen fenuculi et anisum, et semen lactuce, et seminantur cepe ex hoc mense usque ad finem mensis Ianuarii.

MENSIS NOVEMBER

latine, et est siriace Tisirin postremus, et egyptiace Eiub[2]. Et habet ex epacta quattuor, et est aquosus.

Numerus dierum eius est triginta dies, et signum eius est Scorpio. Et habet ex mansionibus duas tercias corone et cor et duas tercias axule. Et principium huius mensis est

[1]) L. zimar. [2]) Lisez: Etur.

كحكم ما قبله واخره من فصل الشتا وطبعه البرد والرطوبة ومشاكلته لطبع الماء وسلطانه للبلغم وافضل ما استعمل فيه من المطاعم والمشارب والحركات والمساكن ما يسخن *ويحلل ويلطف[a] الفضول وهو موافق لاصحاب الامزجة الحارّة والاسنان النامية وينافر اهل الامزجة الرطبة الباردة والاسنان المتناهية٠

١ النهار فيه من عشر ساعات ونصف والليل من ثلث عشرة[b] ونصف وارتفاع الشمس فيه نصف النهار[c] ست[d] وثلثون درجة وربع وظل كل شيء فيه مثله ومثل ثلثه وفيه للعاجم عيد[e] مرطرور الاسقف الشهيد[f]٠

a) Man. وحلل ولطف. b) Man. عشر. c) Man. النهر. d) Man. ستة. e) Ce mot manque dans le man. f) Il y a ici une confusion. مرطرور est *Martror*,

ex tempore autumni. Et iudicium [1] eius est sicut iudicium [1] eius quod est ante ipsum. Et postremum eius est ex tempore hyemis, et natura eius est frigus et humiditas. Et assimilatur nature aque. Et dominatur in ipso flegma. Et melius quod administratur in eo, ex cibariis et potibus et motibus et habitaculis, est illud quod calefacit et resolvit et subtiliat superfluitates. Et hoc tempus est conveniens habentibus complexiones calidas et etatibus crescentibus, et est inconveniens habentibus complexiones humidas frigidas, et etatibus in statu existentibus.

I. Dies in eo est ex decem horis et quarta, et nox ex tredecim horis et tribus quartis. Et altitudo Solis in eo in meridie est triginta sex gradus et quarta. Et umbra omnis rei est equalis ei et tercie eius. Et in ipso est christianis festum translationis corporis Saturnini episcopi martyris, in civitate Tolosa.

[1]) L. indicium.

٢

٣

٤ فيه للعاجم عيد شويلش[a] المقتول بقرطبة ويسمّونه شهيدا ومقبرته بكنيسة الطراز،

٥

٦

٧

٨

٩

---

nom que la Toussaint porte aussi dans les chartes de Languedoc et qui veut dire *Martyrs;* on donnait ce nom à la Toussaint, parce que cette fête, dans son origine, n'était consacrée qu'aux Martyrs. Mais après ce مرطرور quelques mots semblent omis, dans lesquels il était question de la translation de S. Saturnin.

a) Man. شربلش.

II.

III.

IV. In ipso est latinis festum translationis Zoili ex sepulcro eius in vico Cris ad sepulcrum ipsius in ecclesia vici tiraciorum in Corduba.

V.

VI. In ipso occidit crepusculum quando preterit de nocte hora et quinta. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei. Et in ipso est festum Luce apostoli et evangiliste, discipuli Iesu.

VII. In ipso est festum Albari in Corduba.

VIII.

IX.

١٠

١١ فيه للعاجم عيد دفنa مرتين المعظم ومقبره بافرنجة بمدينة طروسة

١٢

١٣ فيه نوء الثريّا خمس ليال ويقال سبع وهو اخر الوسمى ونوءها محمود غزيرb وهو خير امطار الوسمى ولم يجتمع

a) Man. دفع. b) Man. عزيز.

X.

XI. In ipso est festum alatus[1] Martini episcopi magnifici. Et sepultura eius est in Francia, in civitate Turoni. Et festum eius est in Tarsil Alcanpanie.

XII. In ipso est festum obitus Emiliani sacerdotis.

XIII. Ortus corone cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○ ○

Occasus athoraie hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○ ○ ○ ○ ○

In ipso est noe athoraie, et nominatur alnasmu[2]. Et dicitur quia sunt nates arietis. Et noe earum est quinque noctibus, et dicitur septem noctibus. Et est postrema ex temporalibus. Et noe earum est laudabilis, exuberans. Et est melior pluviarum que sunt temporane, quoniam terra

[1]) Le 11 novembre est le jour de l'enterrement de S. Martin, et le mot *alatus* doit être altéré. [2]) L. alnasinu; c'est النّاجم; Alfragan. p. 77 éd. Gol.: الثريا ويسمى النّاجم.

مطره[a] نوء الثريا فى الوسمى ومطر نوء الجبهة فى الربيع الّا ان كان الخصب ويطلع الاكليل،

١٤ فيه ينقضى فصل الخريف ويدخل فصل الشتا على مذهب بقراط وجالينوس،

١٥ النهار فيه من تسع ساعات وخمسة[b] اسداس وارتفاع الشمس[c] نصف النهار[e] اثنتان[d] وثلثون درجة وخمسان وظل كل شيء مثله ومثل ثلثة اسداسه ونصف سدسه،

١٦ فيه تحتلّ الشمس برج القوس بالممتحن وفيه للعاجم عيد رمان بانطاكيا[e] ،

---

a) Man. مضل. b) Man. وخمس. c) Le man. a deux fois de trop على. d) Man. اثنان. e) Ces paroles sont répétées sous le 19, où le texte latin les a aussi.

retinet cum hac pluvia temperiem anni sui. Et in ipso quando bene venit eis est successio eius quod est ante ipsam et non est successio nisi ex ea. Et dicunt quod non aggregantur pluvia[1] noe athoraie in temporaneis, et pluvia noe frontis[2] in vere quin sit ubertas. Et oritur opposita ei corona.

XIV. In ipso consumatur tempus autumni secundum intentionem Ypocratis et Galieni, et ingreditur tempus hyemis.

XV. Dies in eo est ex novem horis et quinque sextis, et nox est ex quattuordecim horis et sexta. Et altitudo Solis in meridie est triginta duo gradus et due quinte. Et umbra omnis rei est equalis ei et tribus sextis eius et medietati sexte ipsius.

XVI. In ipso permutatur Sol ex signo Scorpionis ad signum Sagittarii per experimentatorem.

---

1) Ce mot manque chez L. 2) L. fortis.

١٧ فيه على مذهب رُكّاب البحر يكون^a نوء حنديس فينغلق^b البحر وترتفع السفن

١٨ فيه للعاجم عيد اجلج^c المقتول على يدى ديون^d الوالى بقرطبة بكنيسية^e الاسرى

١٩ فيه تحتل الشمس برج القوس على مذهب السندهند وفيه^f للعاجم عيد رمان بانطاكية^g

٢٠ فيه للعاجم عيد قرشبين المقبور فى الدير بجوفى مدينة استجة

---

a) Man. يكن. *b*) Man. فيتغلق; cf. le Glossaire sur Belâdzorî. *c*) Man. احلج. *d*) Man. دينون; il s'appelait Dion. *e*) Man. بكنسية. *f*) Man. وفى. *g*) Le man. répète: وفيه تحتل الشمس القوس على مذهب السندهند.

XVII. In ipso, secundum intentionem ambulantium per mare, est noe candis [1]. Quare clauditur mare et removentur naves. Et in ipso est latinis festum.

XVIII. In ipso est christianis festum Asiscli [2], interfecti per manus Dionis [3] prefecti Cordube. Et sepultura eius est in ecclesia carceratorum, et per illud nominatur ecclesia. Et festum eius est in ecclesia facientium pergamena in Corduba, et in monasterio Armilat.

XIX. In ipso descendit Sol in signum Sagittarii secundum intentionem Sindi Indi. Et in ipso est christianis festum Romani monachi interfecti in civitate Antiochia.

XX. In ipso est christianis festum Crispini sepulti in monasterio quod est in sinistro civitatis Astige.

---

1) L. caudis. 2) L. Asicli; mieux Aciscli. 3) L. Divium; voyez note *d*.



٢١ فيه يطلع النسر الواقع ويقع اوّل الجليد وتكنّ منه الشجر التى[a] احرقها الجليد،

٢٢ فيه للعجم عيد كجيلية وصاحبتها المقتولات بمدينة رومة وفيه تدخل الايام البلق وهى اربعون يوما عشرون منها[b] وعشرون بعدها،

٢٣ فيه للعجم عيد كلمنت[c] اسقف رومة الثالث بعد الحوارى فاطرش * قتله تريان قيسار[d]،

٢٤

a) Man. الذى. b) La rédaction arabe est ici incorrecte, ou quelques mots y manquent; comparez le texte latin. c) Man. كلمننت. d) Man. قبله برمان وقيسار.

XXI. In ipso oritur vultur cadens, et cadit principium pruine. Et ante hoc cooperiuntur ab ea arbores et viridia que adhurit pruina.

XXII. In eo ingrediuntur dies albulk, et sunt quadraginta dies, ex quibus viginti sunt ante noctes nigras, et viginti post noctes nigras. Noctes igitur nigre sunt in eo quod est inter noctes albuloc[1]. Et in ipso est festum Cecilie et sociorum eius interfectorum in civitate Roma. Et festum eorum est in monasterio sancti Cipriani in Corduba.

XXIII. In ipso est christianis festum Clementis, episcopi romani tercii post apostolum Petrum, quem interfecit Traianus Cesar. Et festum eius est in villa Ibtilibes.

XXIV. In ipso occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et sexta. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

[1]) L. albuloc.

٢٥

٢٦

٢٧

٢٨

٢٩ فيه للعاجم عيد ففندش[a] وصاحبه المقبورين فى حوز ليون[b] ،

---

a) Man. ففندشو فقيرس. b) Le texte latin place avec raison la fête de ces deux saints sous le 27.

XXV. In ipso est festum Innucericie (?) martyris.

XXVI. Ortus cordis cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○ ○

Occasus aldebaran hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

In ipso est noe aldebaran tribus noctibus. Et nominatur aldebaran propterea quod est post athoraie, et est principium pluvie[1] tardantis. Et noe eius est illaudabilis, et Arabes quidem vituperant eam. Et oritur cor oppositum ei. Et oritur cum ea vultur cadens. Et hec hora apud Arabes est principium partus camelarum, et partus earum est illaudabilis propter paucitatem lactis et plantarum. Et quod nascitur in eo nominatur robahan.

XXVII. In ipso latinis est festum Facundi et Primitivi sepultorum in eo quod est circa Legionem.

XXVIII.

XXIX. In ipso christianis est festum Saturnini martyris. Et festum eius est in Candis in villa Cassas Albas, prope villam Kerillas[2].

---

[1]) L. pluvia. [2]) L. Berillas; cf. p. 112, dern. l., p. 116, avant-dern. l.

٣٠ فيه للعاجم عيد اندريس[a] المقبور بارض الروم،
وفى هذا الشهر قلب الزريعة وعمومها وفيه يجمع البلوط
والقسطل وحبّ الآس ويعمل شرابه وفيه يسقط ورق الثمار
وتنقطع بقول الصيف كالقرع[b] *والبادنجان واللوبياء والرجلة[c]
والبقلة اليمانية ويكثر بقول الشتا كالكرنب[d] واللفت[e] والسلق
والجزر والكراث والفجل وفيه تجمع القصب ويعقد[f] الفول
الخريفى الذى يغرس فى اغشت ويغطا الخضرة والاترنج
والموز والياسمين لئلّا يضرّ بها الجليد وفيه يجمع نوار الزعفران،

a) Man. ادريس; sur la marge ش: اندريز. b) Man. كقرع, mais avec la correction كاتقرع. c) Dans le man. ces trois mots n'ont pas l'article et le second est écrit ولبيا. d) Le premier ك manque dans le man. e) Man. واللفث. f) Man. وعقد.

XXX. In[1] ipso est Latinis festum apostoli Andree martyris interfecti in civitate Patras, ex regione Achagie, de terra Romanorum. Et festum eius est in villa Tarsil filii Mughisa.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad tabulas et non ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: In ipso est cor seminandi et comunitas[2] eius. Et in ipso colliguntur glandes et castanee et grana mirti, et fit sirupus eius. Et in ipso cadunt folia arborum, et absciduntur holera estatis, sicut cucurbita et melongia et faseoli et portulaca et holus (*id est bilti*[3]) aliamenia[4] et ozimum, et multiplicantur holera hyemis, sicut caules et sicla et napi et baucie et porri et rafanus. Et in ipso colliguntur arundines, et coagulantur fabe autumnales, et plantantur in Augusto. Et in ipso cooperiuntur viridia, et citrus et musa et sambacus, ut non noceat eis pruina. Et in ipso colliguntur flores croci.

1) L. et in. 2) L. comitatis. 3) C'est-à-dire blitum. 4) L. alia meniu.

شهر دجنبر

وهو بالسريانية كانون الاوّل وبالقبطية كييّكa،

عدد ايامه ٣١ وبرجه القوس وله من المنازل ثُلث الشولة والنعائم والبلدة وهو من فصل الشتا ومزاجه البرد والرطوبة ومشاكلتهb لطبع الماء وسلطانه للبلغمc وافضل ما استعمل فيه من المطاعم والمشارب والحركات والمساكن ما كان مسخنا محللا وملطفا للفضول وهذا الفصل يوافق اصحاب الامزجة الحارّة اليابسة والاسنان النامية وينافر الاسنان الباردة الرطبة والاسنان المتناهية وليس يصلح فيه دواء ولا الفصد،

a) Man. كيتكك. b) Dans le man. ها, au lieu de ه. c) Man. البلغم.

MENSIS DECEMBER

latine, et est siriace Kenun primus, et egyptiace Keiek. Et habet ex epacta sex, et est aquosus.

Numerus dierum eius est triginta unus dies et quarta diei. Et signum eius est Sagittarius. Et habet ex mansionibus terciam axule et anaim et albelda. Et est ex tempore hyemis, et complexio eius est frigus et humiditas. Et similitudo eius est nature aque. Et dominium eius est flegma. Et melius quod administratur in eo, ex cibariis et potibus et motibus et habitaculis, est quod est calefaciens et resolvens superfluitates. Et hoc tempus est conveniens habentibus complexiones calidas et siccas et etatibus crescentibus, et est inconveniens habentibus complexiones frigidas et humidas[1], et etatibus que sunt in statu; et non est aliqua hora conveniens medicine, nec extractioni sanguinis.

[1]) L. humiditas.

١ النهار من تسع ساعات[a] ونصف والليل من اربع عشرة[b] ونصف ويغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وسُدْس ويطلع الفجر اذا بقي منها مثله[c]، ويشار فيه على دخول الحمام ويوكل فيه الثنيّ[d] من الحملان وفراخ الحمام ومن الفاكهة الجوز والتين والتمر ويحذر فيه[e] لحوم البقر والماعز ويحذر فيه شرب الماء بعد النوم فانه يولد الماء الاصفر ويورث النفخ الزقّي ويحمد فيه استعمال الجماع وشمّ[f] الطيب ويجتنب فيه اكل الكرنب،

٢ ارتفاع الشمس فيه تسع وعشرون درجة وثُلْثان وظل كل شيء مثله ومثل ثلثة ارباعه[g]،

٣

٤

٥

---

a) Man. ساعة. b) Man. عشر. c) Ce qui suit ici appartient sans doute aux remarques préliminaires sur le mois de décembre. d) Man. الثاني. e) Man. في. f) Man. وشوم. g) Man. ثلث اربعه.

I. Dies in eo est ex novem horis et medietate, et nox ex quattuordecim horis et medietate. Et occidit crepusculum vespertinum quando preterit de nocte hora et sexta, et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

II. Altitudo Solis in eo in meridie est viginti novem gradus et due tercie. Et umbra omnis rei in meridie est equalis ei et tribus quartis eius.

III.

IV.

V.

٦

٧

٨

٩ فيه نوء الميزان ستّ ليال وهو اخر مطر الدلو وهو محمود غزير الخير ويطلع الشولة وهو قلب الشتا وشدّة كلبه وفيه للعاجم عيد لقادية المقبورة بطليطلة ،

١٠ فيه للعاجم عيد^a اولالية المقتولة وقبرها بماردة ويسمونها^b شهيدا ،

---

a) Ce mot manque dans le man. b) Man. ويسموها.

VI.

VII.

VIII.

IX. Ortus axula (*xeula*) cum crepusculo matutino. Et hec est forma eius ○ ○

Occasus alhacha hora crepusculi matutini. Et hec est forma eius ○ ○ ○

In ipso est noe almeisen et est alhaca[1] super caput geminorum. Et noe eius est sex noctibus, et est postremus pluvie tardantis, et est noe laudabilis, exuberans, et oritur axula opposita ei cum casu alhaca[1] apud crepusculum matutinum, et est cor hyemis et vehementia canicularitatis eius. Et in ipso est Latinis festum Leocadie sepulte in Toleto. Et festum eius est in ecclesia sancti Cipriani in Corduba.

X. In ipso est christianis festum Eulalie interfecte, et sepulchrum eius est in Emerita. Et nominant eam martyrem. Et festum eius est in villa Careilas prope Cordubam.

---

1) L. alhahaca.

١١

١٢ أوّل سموم الشتا عشرون منه وعشرون من ينير٠

١٣

١٤ فيه للعاجم عيد يشتش[a] وابوندش[b] الشهيدين[c] المقبورين ببيت المقدس٠

١٥ النهار فيه من تسع وثُلْث والليل من * اربع عشرة[d] وثُلُثَين وهو اقصر يوم فى السنة ويغيب الشفق اذا مضى من الليل ساعة وعُشْر ونصف ويطلع الفجر عند مثله٠

١٦ ارتفاع الشمس فيه نصف النهار ثمانى[e] وعشرون درجة وثُلثان وظل كل شىء مثله ومثل خمسة[f] اسداسه٠

---

a) Man. يشنش. b) Man. واوبدش. c) Man. الشهديين. d) Man. اربعة عشر. e) Man. ثمانية. f) Man. خمس.

XI.

XII. Principium venenosorum hyemis, et sunt quadraginta dies, viginti huius mensis et viginti eius qui est post ipsum.

XIII.

XIV. In ipso est Latinis festum Iusti et Habundi martyrum interfectorum in Ierusalem.

XV. Dies in eo est ex novem horis et tercia, et est brevior dies in anno, et nox est ex quattuordecim horis et duabus terciis, et est longior nox in anno. Et occidit crepusculum vespertinum quando preterit hora et decima et medietas decime. Et oritur crepusculum matutinum quando remanet de nocte equale ei.

XVI. Altitudo Solis in eo in meridie est viginti duo gradus et due tercie. Et umbra omnis rei in eo est equalis ei et quinque sextis eius.

١٧ فيه تحتل الشمس برج الجدى بالممتحن ،

١٨ فيه للعجم ظهوره[a] مريم ام عيسى[b] ،

١٩

٢٠

٢١ فيه يحتل الشمس[c] برج الجدى[d] على مذهب السندهند ،

---

a) Man. ظهر. b) Man. عيس. c) Le man. n'a que l'article, sans شمس. d) Ce mot manque dans le man.

XVII. In ipso permutatur Sol de Sagittario ad Capricornum per experimentatorem.

XVIII. In ipso est festum apparitionis Marie matris Iesu super quam sit salus. Et festum eius est in Catluira.

XIX.

XX.

XXI. In ipso descendit Sol in signum Capricorni secundum intentionem Sindi Indi. Et in ipso est festum Thome apostoli. Et interfectio eius in India.

XXII. Ortus anaim cum crepusculo matutino. Et hec est

forma eius

○○○
○○○○
○○

Occasus alhanati[1] hora crepusculi matutini. Et hec est

forma eius

○○
○
○
○

---

1) L. alnahati.

٢٢ فيه نوء الهنعة a ثلث ليال وهو محمود وتطلع النعائم وهو أوّل انواء الشتا ومطره يسمّى ربيعا ،

٢٣

٢٤

٢٥ فيه عيد ميلاد عيسى b المسيح وهو من اعظم اعيادهم ،

٢٦ فيه للعجم عيد c استابن الذى كان مقبرته ببيت المقدس ويسمّونه * بكبير الشهداء d ،

a) Man. النهية. b) Man. عيس. c) Ce mot manque dans le man. d) Man. كبير الشهيد.

In ipso est noe alhanati [1], et nominatur alteiati [2], et dicitur quia est arcus geminorum quo sagittant [3] brachium leonis. Et noe eius est tribus noctibus, et est laudabilis. Et oritur alnaim [4] cum crepusculo matutino opposita ei. Et est principium anoe hyemis, et nominatur pluvia eius vernalis.

XXIII.

XXIV.

XXV. In ipso est Latinis festum nativitatis Christi super quem sit salus. Et est ex maioribus festivitatibus eorum.

XXVI. In ipso est festum Stephani diaconi et est primus martyr. Et sepulchrum eius est in Ierusalem, et festum eius est in ecclesia Alseclati [5] (*id est planiciei*).

1) L. alheanahati. 2) Altération de التحايى. 3) L. sagittat. 4) L. alnaun. 5) C'est-à-dire السّهلة.

٢٧ فيه للعجم عيد رفع فيه يحيى الحوارى الانجيلى ،

٢٨ فيه للعجم عيد يعقوب الحوارى المعروف باخ المسيح وقبره ببيت المقدس ،

٢٩ فيه للعجم عيد مقتل الاطفال بمدينة بيت لحم على يدى هرودس[a] الملك اذ بلغه عن ولادة[b] المسيح ،

٣٠ فيه للعجم عيد اوقانية[c] ومقبرتها[d] برومة ويسمّونها[e] شهيدا ،

٣١ فيه للعجم عيد كلمبة[f] المقتولة برومة ويسمّونها شهيدا ،

وفى هذا الشهر ينوّر البهار ويبدا[g] النرجس فى بعض جبال

a) Man. هدروس. *b*) Man. والادة. *c*) Man. اوقانية. *d*) Man. ومقبرته. *e*) Man. ويسمونه. *f*) Man. كلمية. *g*) Man. ويبد.

XXVII. In ipso est festum assumptionis[1] Iohannis apostoli et evangeliste.

XXVIII. In eo est Latinis festum Iacobi apostoli qui dictus est frater Christi. Et sepulchrum eius est in Ierusalem.

XXIX. In ipso est Latinis festum interfectionis infantium in civitate Betleem per manus Herodis regis, cum pervenit ad eum de nativitate Christi Domini. Cogitavit ergo per interfectionem eorum interficere eum inter eos.

XXX. In ipso est Latinis festum Eugenie interfecte. Et sepulchrum eius est Rome.

XXXI. In ipso est christianis festum Columbe interfecte in civitate Rubucus (*in alio Senonia*), et est martyr, et festum eius est in Casis Albis prope Kerilas in monte Cordube.

Et in summa huius mensis, ex eis que non applicantur ad

[1]) L. a de plus: eius.

قرطبة وبعض البساتين وينور اللوز البكير ويطيب اول الاترج وفيه يدّخر ماء المطر في اجباب وفي الشهر الذي يلي فلا يتغيّره[a] ويقلع الجمار ويغرس القرع البكير والبادنجان على بساتين الزبل ويزرع الكراث ويخدم سنة ثم يقلع ويزرع الثوم ثم ينقل في اغشت وفيه يزرع الخشخاش الابيض

والله اعلم واحكم لا ربّ غيره ولا خير الّا خيره،

تم كتاب غريب في تفصيل الازمان ومصلح الابدان،

---

a) Man. يتغيير.

tabulas neque ingrediuntur in canone dierum, sunt ista: Floret albear, et incipit narcissus in quibusdam montibus Cordube et quibusdam ortis, et florent amigdale primitive, et bona fiunt prima citra. Et in ipso reponitur[1] aqua pluvie in cisternis, et in mense qui sequitur eum, et non mutatur nec corrumpitur, et plantantur cucurbite primitive et melongie super podia fimi, et seminantur porri, et operantur per annum, deinde[2] permutantur in Augusto. Et in ipso seminatur papaver albus et eradicantur aliumar[3] (*id est radices palme silvestris*).

---

[1]) L. reponuntur. [2]) Le texte arabe montre qu'il manque ici quelque chose, p. e.: eradicantur, et seminantur cepe, deinde, etc. [3]) L. alliumar.

